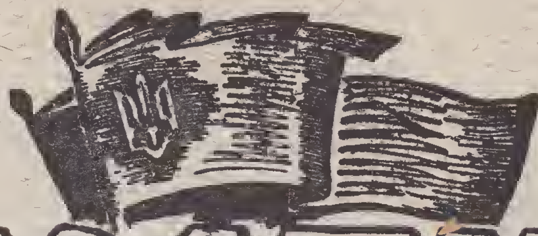

САМОСТІЙНА УКРАЇНА

INDEPENDENT UKRAINE

ОРГАН О. Д. В. У.

ЗМІСТ

Рік XI. ЛИПЕНЬ 1958 Ч 7 (115)

САМОСТІЙНА УКРАЇНА

Видає: Центральна Управа Організації Державного Відродження України
Редагує Колегія
Головний Редактор Степан Куропась

Адреса Редакції і Адміністрації:
INDEPENDENT UKRAINE
Cooper Station P. O. Box 4
New York 3, N. Y.

Редакція застерігає собі право скорочувати рукописи. Рукописи на бажання авторів повертаються.

Передруки з «Самостійної України» дозволені тільки за поданням джерела.

Редакція застерігає собі авторське право друкованих в журналі статтей.

Редакція містить теж дискусійні матеріяли, що є висловом думки автора, а не Редакції.

Статті підписані повним іменем авторів є їх особистими думками і вони не конче мусять висловлювати думки Редакції.

Ціна одного примірника в ЗДА і Канаді — 35 центів. В Англії і Австралії — 2 шілінги. В інших державах рівновартість 35 центів в перечисленні на валюту даної держави по обов'язуючому курсі.

Передплата «Самостійної України» виносить річно:

в ЗДА і Канаді — дол. 4,

в Англії і Австралії — 24 шил.,

в інших державвх рівновартість дол. 4 в перечисленні на валюту даної держави.

INDEPENDENT UKRAINE

Published monthly by the Organization for the Rebirth of Ukraine
Cooper Station P. O. Box 4
New York 3, N. Y.

ЗАЯВА

Повідомляю передплатників і читачів «Самостійної України», що з уваги на неможливість редагувати «Самостійну Україну» з далекої віддалі (редакція в Торонто, а друкарня в Чікаго), я змушений був віддати редакційну відповідальність в руки Редакційної Колегії з місяцем січнем 1958 року. З того часу залишився я тільки співробітником «Самостійної України» і за її зміст та технічне оформлення не можу на себе брати повної відповідальности.

Дякую Центральній Управі ОДВУ й усім співробітникам «Самостійної України» за добру співпрацю в часі 14 місяців, коли я стояв на чолі редакції.

Торонто, дня 30 травня 1958

Зиновій Книш

З'їзди ОДВУ і БО на оселі.

Цього року в час Свята Праці відбудуться з'їзди ОДВУ і БО на оселі ім. О. Ольжича в Лігайтоні, Па. Головною атракцією буде ювілейний з'їзд МУН з нагоди 25-ліття існування й праці. Треба надіятись, що, кромі делеґатів усіх відділів, приїдуть масово й члени ОДВУ і БО, і то не лише з поблизьких місцевостей. Усім повинно бути цікавим і корисним взяти участь у з'їздах і святкуваннях та рівночасно оглянути оселю ім. О. Ольжича, наш найновіший поважний набуток.

Травневі Святкування.

Цьогорічні травневі святкування з нагоди 20-ліття смерти основоположника націоналістичного руху полк. Є. Коновальця пройшли справді величаво, як у Ротердамі, так і по всіх країнах, де живуть українці організованою спільнотою. На нашому терені, за ініціятивою централь ОДВУ і ООЧСУ, відбулися успішні травневі святкування по всіх більших і менших українських громадах. Травневі святкування в ЗДА, хоч і клали головний наголос на відмічання 20-ліття смерти полк. Є. Коновальця, то рівночасно відмічували й 31-шу річницю смерти гол. от. Симона Петлюри й усіх українських героїв, що наклали головами за визволення України.

КОЛЯДА

1. Подаємо поіменний виказ жертводавців цьогорічної Збірки Коляди, переведеної поодинокими нашими Відділами або Делегатурами на підставі збіркових лист, повернених нам до дня 15-го травня цр.:

1-ший відділ ОДВУ. —Асторія — Л.Й.
Збіркова листа ч. 116, д-р В. Михайлів дол. 5.
2-ий Відділ ОДВУ в Чікаго-Північ.

По 20 дол.: С. Куропась, М. Гарас.

По 10 дол.: Т. Носієвич, І. Кривохижа, М. Зайчук, П. Пуцило, І. Панісяк, І. Кіняк, Боварчук і І. Туцький. По 5 дол.: С. Маланчук, І. Павліш, В. Яворський, К. Трачик, І. Цимбалістий, В. Різник, Ю. Теодорович, Р. Дзюбинський, Е. Дзюбинський М. Стеців, В. Стефурак, І. Москалевич, В. Тимцюрак, Венгловський, М. Ткачук, Ю. Артюшенко, М. Панасюк, К. Малий, В. Попадюк, М. Мельник, М. Скорий, Берзнюк, Мойсюк, Лященко, Красник, А. Козар, І. Фесенко, Ст. Захмарюк, С. Шумський, П. Дашко, Ю. Дачишин, Ст. Попович, М. Бегека, Левкович, Коцилко, Крайник, О. І. Нагірняк, М. Ґудз, П. Фурчак, П. Поліщук, М. Яшко, М. Зайчук М. Панісяк, І. Стефанюк, А. Ничай, УНС Відд., Фурчак, Сікачовський, А. Гаецький, Д. Пілецький, Т. Коваль, І. Печенюк, П. Іванів, М. Романець, Ярмій і Грині-

(продовження на 3 ст. обкладинки)

САМОСТІЙНА УКРАЇНА

Рік XI. ЛИПЕНЬ, 1958 Ч 7 (115)

Ол. Неприцький — Граиовський

ЗАКОН ЖИТТЯ

Без сил свобода недосяжна,
І розквіт волі вимагає жертв!
Здобути волю можуть тільки сильні
В самопожертві для майбутніх поколінь!

Здобувши волю — світлу, княжу,
Її міцні доглянуть — не без жертв!
В єднанні сильних міць! Це непомильний
Закон життя. А розклад дасть життю лиш тлінь.

1949

* * *

Володимир Шемердяк

ПЕРСПЕКТИВИ ВИЗВОЛЕННЯ

Події 1956 року в Мадярщині й Польщі та сучасна боротьба афро-азійських народів за повноту національного й соціяльного визволення — повертають наші думки в сторону України. Нам цікаво, і наша цікавість є самозрозумілим явищем, наскільки вповні національно-свідома спільнота, український нарід, є готовий в теперішній хвилині до своїх змагань за свободу. І мадяри, і поляки, та врешті всі народи африканського суходолу, є чисельно без порівняння менші, як український нарід, не говорячи вже про те, що африканські й азійські народи зглядно недавно появилися на арені подій і їх історія визвольних змагань коротша за українську. Сила й розгін революційних рухів, зокрема на чорному суходолі, — імпозантні, подивугідні, і сьогодні ледве чи є ще можливість цей спонтанний похід до волі затримати.

То ж не диво, що ми все наново перераховуємо сили й переглядаємо перспективи визволення сорока п'яти мільйонів українців і шукаємо ясного образу дійсности, щоб, починаючи з нього, дати собі відповідь на питання, які ж є властиво перспективи визволення українського народу.

Є дуже легко писати, і ще легше давати неповажні, фантастичні відповіді на поставлене питання. І є дуже важко в згоді з сумлінням взятися за розгляд цієї дуже непопулярної теми. Людина, наприклад, що може мати детальне знання відносин у сучасній Україні, і може бути найбільшим оптимістом, коли йде про визвольні змагання українського народу, в той же самий час може виглядати для нас песимістом, якщо не дефетистом. Все це залежатиме від того, на яких передпосилках, на якому підмурівку будуємо нашу віру й зневіру.

Для прикладу візьмім під увагу твердження, яке ще й сьогодні займає нашу увагу, що визволення України не є ніякою проблемою, що його без жодних труднощів виборе якась одна партія, та ще навіть в боротьбі проти інших українських партій. Є люди, які в того роду абсурдні твердження вірять, мимо цього, що ввесь досвід визвольних змагань останніх сорока років доказує протилежне, і доказує настирливо й крикливо, що це неправда. Бо ж від 1917 року по 1921 рік в боротьбу за визволення України були введені сили вдесятеро більші, як сили й спроможності кожної поодинокої сучасної партії. В пізніших роках, у актах спротиву проти колективізації, чи врешті в спонтанному опорі й боротьбі за волю, що велася в різних формах, брав участь цілий народ. Одначе, як ми це виразно бачимо, вся ця кров і рани не принесли бажаної волі.

І коли сьогодні хтось хоче нам доказати, що без участи й допомоги всього народу якась одна партія,

спираючись виключно на власних силах визволить Україну, то маємо перед собою непоправних циніків, які жартують собі з нас, і що гірше, кплять собі з визвольних змагань всього народу. Вірити в того роду твердження — є тотожне з уживанням усипляючих наркотиків. Збудована на цього роду наївній передпосилці політична конструкція — річ ясна, не тяготітиме до всеукраїнського об'єднання, — бо пощо й навіщо? Якщо ж будемо настільки відважні й чесні з собою, що візьмемо нашу сороклітню історію перед себе, а не самохвальні пеани, тоді передпосилка, підстави для перегляду визвольних перспектив будуть чіткі і ясні. Ми зрозуміємо без більших труднощів, що підставовою передумовою нашого успіху є максимальна єдність в Україні й поза нею всіх сил, що є сьогодні, або хочуть проявити себе пізніше на полі бою. Найбільш переконливим арґументом для осягнення єдности є не що інше, а проста й суха мова історії. Поодинокі партії, що в той чи інший час виходили на сцену визвольних змагань, не принесли бажаного ефекту. Окупанти в різних окупаційних системах не мали поважніших труднощів контролювати цього роду сили. Здається, що може є це бажанням окупантів України й сьогодні, щоб поодинокі політичні формації виявляли себе поодиниці на фронті боротьби. Остання містерія з відсталінізовуванням якраз мала на меті витягнути й ті сили, які дрімають в лоні самої системи, на світло дня, щоб їх знищити. Досвід минулого, одначе, примінений до сучасности, не дав Москві нагоди виявити сили опору, що ростуть разом з окупаційною системою — і Москва розчарувалася. Сьогодні навіть Москва злоститься — сердиться в Україні, поскільки провокація з відсталінізовуванням не принесла ніякого успіху.

Отже, розглядаючи перспективи визволення нашого народу, мусимо брати під уваґу виключно факти, яких собівартість є незаперечна, яких присутність є видима, отже є це щось конкретне, має форму, зміст і вагу. Є це може непопулярно, може є це навіть дивно в наших умовах повертати з світу мрій на тверду землю, але є це одиноке, що ми можемо зробити. Ніякої користи не принесе нам і самопочуття нашого не піднесе розбудова домиків на піску. Власне навпаки.

З безлічі проблем-складників, які спільно творять тло, на якому слід укладати композицію образу перспектив нашого визволення — найбільше цікавим є, і самі, так би мовити, приходять на думку, проблеми визволення при допомозі власних сил і невласних, та мілітарний потенціял українського народу в тому часі, коли виявити такий потенціял буде імперативом хвилин.

Коли йде про проблему власних сил, то без найменшого сумніву немає сьогодні в українському народі сил для такого самовизволення. Якщо є якась партія, яка вірить і проповідує протилежне, то нам дуже легко провірити правдивість такого роду тверджень. Хтось, що є певний, що він має силу визволити Україну, він розпоряджає в Україні достаточними силами для скинення російської тиранії, повинен визначити собі день, в якому він дасть доручення своїм людям в Україні скинути окупацію. Якщо це не станеться в умовлений час — це буде для нас всіх доказом, що людина чи партія є безсилою в Україні, України не може визволити й годує нас обіцянками.

А що такої чудодійної сили ніхто в Україні не має і нею не розпоряджає — це приводить нас до факту, що сьогодні нема ні причини, ні сенсу ділити нашу еміґрацію на революційну й опортуністичну частини. Члени УНДО роблять стільки саме для України, що й найбільш галасливі революціонери. Тому нема нікого, хто мав би виправдання відмовлятися від об'єднання з усіма українцями. Бо найбільшою нашою партією, нашою надією й чинником, з яким зв'язане бути чи не бути нашого народу — є сьогодні демократичний захід. Адже ми всі як опортуністи, так і революціонери, чекаємо того дня, коли американцям і англійцям буде досить московського нахабства, і вони підуть на збройну розправу з Москвою. Але хіба від того факту, що ми всі чекаємо на інтервенцію демократичного заходу, що наші всі надії зв'язані з силою Америки й Англії — може робити собі претенсії яканебудь українська партія до проводу в Україні й поза нею? Чи різниться чекання якогось опортуніста з УНДО на день і годину, в якій Америка почне воєнні дії проти СССР, від подібного вичікування якогось суперреволюціонера, який живе в сусідній від опортуніста хаті? Може хтось зумітиме пояснити працю для України обох еміґрантів якось інакше? Бо зважені, зміряні й взяті під цівку мікроскопу, вони подібні до себе, як дві краплини води.

Сьогодні нема вже нікого, щоб, як передумову для поширених визвольних акцій в Україні, не ставив потребу війни поміж заходом і сходом. Така війна має бути гаслом до боротьби за волю і без інтервенції демократичного заходу — Україна може перебувати в неволі неокреслений відтинок часу. Власні сили всього українського народу, чи поодинокої партії в ньому, можуть прийти до голосу лише у висліді воєнних дій, що досягли б українську національну територію. Ця добра віра і надія на те, що «американці вдарять по комуністах, а потім ми покажемо, що вміємо...», не може одначе в найменшій мірі бути вже сьогодні арґументом проти національної єдности. Бо стільки само для такої віри й надії мають підстав всі визвольницькі середовища.

Якщо ж нас кортітиме ще раз повернутися до прикладу афро-азійських народів в їхніх революційних діях, то це дуже добре, бо змагання кожного з народів в Азії й Африці якраз ведеться під знаком найбільш ефективної і щирої національної

єдности — і це зовсім певно є одною з передумов успіху кольоніяльних народів. Ми самі собі відмовляємо приємности створення такої передумови успіху в останніх тринадцяти повоєнних роках. Отже скажім собі правду в очі, що ми стоїмо далеко позаду альжирців, мароканців, кенійців й готентотів з нашим підходом до визвольних змагань.

Визвольна боротьба афро-азійських народів, крім завжди присутнього моменту національної єдности, є ведена в відмінному політичному кліматі. Бо коли уявимо собі, наприклад, альжирців у вигляді дерева, то кольоніяльна французька система завдала цьому дереву зовнішні лише рани, тоді як в українському випадку об'єктом інвазії російських окупантів є мікроскопійні клітини, поодинокі індивідууми, з яких складається нація.

Вирішивши понад усякий сумнів, що український зрив узалежнений від зудару Сходу і Заходу, мусимо застановитися над тим, які ж властиво є власні сили українського народу, що у висліді воєнних акцій, і при передумові таких акцій появляться в певному моменті на території України. Перші воєнні кроки Америки не мусять автоматично викликати повстання в Україні, а вслід за ним, за повстанням, ледве чи можемо поставити твердження, що українська державність буде вже незаперечним фактом. Війна, наприклад, може бути довга і затяжна, чого передсмак мали ми в Кореї, а може врешті бути й так, шо ніхто не порушиться з атомічної мертвої точки. Тобто ніхто не заризикує вжиття водневих бомб, маючи певність, що такого роду знищення принесе знищення в відплаті.

Кожний рік є в цьому відношенні дорогий. З кожним роком Москва все тісніше впихається в українське життя, і якщо в майбутньому, скажім за яких десять років, воєнні дії зовсім не оправдають теорії про повстання й визволення — то ледве чи буде чому дивуватися. Адже й розвиток нашого життя на еміграції має певні розвиткові тенденції, правда, зовсім відмінні від розвиткових тенденцій сучасної України. Перед нами є повно знаків запиту і скажім собі правду — ми не маємо жодних підстав твердити, що тепер чи в майбутньому події розвинуться по якійсь виразній, згори визначеній лінії. Візьмім для прикладу, коли йде мова про власні сили другого періоду визвольних дій, проблему українських міст. Перший період, згідно з нашим уточненням, це вибух війни поміж Заходом і Сходом. Ми знаємо з ходу подій в час першої і другої світових воєн, що міста і мешканці міст України були осторонь змагань за державність. У спогадах учасників визвольних змагань, що були на полях боїв в І-ій світовій війні, бачимо, що українські армії були здебільшого селянськими арміями. Все одна і ця сама картина — окупації ворожого міста синами села, пробивається і в історичних і в літературних творах з першої світової війни.

Лише зі зміною персонажів — подібну картину ми мали нагоду оглядати в другій світовій війні. Тоді як у визвольних змаганнях афро-азійських народів, ба, навіть у визвольних змаганнях Мадярщини 1956 року, основну ролю відограло робітництво — мешканці міст, в наших українських відносинах ледве чи є підстави вірити в участь зорганізованого робітництва в визвольній боротьбі. Іншими словами говорячи, ані перший ані другий періоди посилених визвольних змагань не творять найменшої підстави для монополізації цієї боротьби еміграційними партіями.

Можна давати різні відповіді на питання, що виникають перед українцями в майбутньому, почавши від оптимістичних, а на песимістичних скінчивши. Стільки само буде рації в одних і в других, бо сьогодні не можемо писати історії подій, що розвинуться або й ні за кілька чи кільканадцять років. Одне є певне, що ані внутрішня ситуація в Україні, яка прибирає тепер на гостроті, ані наше власне положення на еміграції, в тіні держав і народів, що є безумовною передумовою українського визволення, не оправдують нашого трагікомічного шукання єдности.

Залишається ще приглянутися, якими силами, очевидно потенційними-дрімаючими, розпоряджаємо ми, перепрошую — не так ми, як український нарід, коли йде про сьогодні й про завтра. Очевидно — мілітарними силами, бо це є черен визвольної боротьби й державного організму. При всім піетизмі й пошанівку до учасників визв. змагань 1-ої світової війни, мусимо сказати, що вони є комбатантами, учасниками визвольної війни, та їхні імена записані на сторінках історії їхнього народу. Буде неповажно вважати цю групу українського вояцтва як таку, що може ще щонебудь принести в активні мілітарні формації. Є щось безсмертного у вірі й боротьбі цієї групи вояцтва. Автор цієї статті пригадує собі один ранок в вишкільному таборі, в Гайделяґрі, коли при ранковому звіті полк. Бізанц й група старшин передали до відома спеціяльно зібраній групі Усусусів й старшин армії УНР, що вони можуть від'їхати на власне бажання до дому, до своїх родин. З лави засмалених, поморщених і похилених постатей не виступив ніхто, хоч боєва вартість цієї групи дивізійників не була вирішальною для формування Дивізії. А це наша історія, і розглядати мілітарну вартість вояцьких формацій з Першої світової війни — можна лише в історичному аспекті.

На позиції перманентних комбатантів переходять дивізійники, члени Першої Дивізії УНА. Це з тієї причини, що хребет сучасних модерних армій творять мужчини поміж 18-тим і 30-тим роками життя. Старші річники мають в модерних арміях функції допоміжного характеру. Та врешті — модерна війна ледве чи буде вже війною, в якій подібну ролю

як в попередніх війнах, відограватимуть багнети, скоростріли, кріси й ґранати. Дивізія була прекрасним задумом, при певних передумовах, в свій час, могла відограти кольосальну ролю, як у творенні збройних сил чи формацій більших розмірів, так теж в суто мілітарному, бойовому значенні. Був це один з найбільш конкретних кроків для збільшення перспектив визволення. Одначе, мусимо собі це також сказати, що мілітарна сила народу мусить бути підпорядкована одному державному проводові, і вояк в мілітарній формації мусить відмовитися від своїх партійних амбіцій. Не було це секретом у вишкільних таборах, що до дивізії зголосилося повно людей, які зовсім не думали про військову кар'єру. Один з таких приїхав до Гайделяґру з наплечником, напакованим літературою, яка воякам, зорієнтованим на службу Україні й українському народові, збільшувала клопоти.

Отже, Дивізія — це теж уже історія, і ми не маємо іншої ради, як тільки здатися всеціло на сили мілітарного порядку, що вийдуть, як завжди це мало місце в минулому, з лона українського народу. Було б чистою спекуляцією говорити вже сьогодні про цю майбутню формацію, яка мусить мати масовий характер, з тієї простої причини, що завдання, які виростатимуть перед нею, є завданнями для мільйонів. Було б абсурдом приписувати майбутнім мілітарним формаціям партійний характер, бо це початок кінця. Якщо майбутні міліт. формації українського народу не матимуть державницького, всеукр. характеру, а будуть протягувати в українську дійсність владу якоїсь партії чи людини, важко доглянути щось інше в долі такого роду формації, як лише невдачі й знищення. Ані дійсність, ані люди в сучасній Україні не є сьогодні психічно здатні творити партійні армії. Та знов — так є сьогодні, і виразно передбачити уклад сил і спроможностей на цей день, коли впадуть перші постріли третьої світової війни — є надзвичайно важко. Вірмо лише, що політична зрілість і національна свідомість ростимуть з роками, й події не заскочать нас, незалежно від того, чи будуть це події катаклічного виміру, чи тільки щоденна визвольна акція, що вимагає праці, цілеспрямованости і відповідальности.

•••••••••••••••••

Д-р Петро Стерчо

РОЛЯ КАРПАТСЬКОЇ УКРАЇНИ В ЗАКТУАЛІЗУВАННІ ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ПИТАННЯ В МІЖНАРОДНІЙ ПОЛІТИЦІ 1938-1939 Р. Р.

I.

Паризька Мирова Конференція в 1918-1919 рр. в засаді прийняла була, видвигнений Вудров Вилсоном, принцип права на самовизначення народів, який, на його думку, мав причинитися до справедливого упорядкування державно-політичних відносин на европейському континенті. На жаль, цей принцип прийнято тільки в засаді, бо вже на самій конференції знехтовано його в відношенні до українського народу. Виправдання для цього було просте: мовляв, В. Вилсон видвигнув цей принцип тільки у зв'язку з упорядкуванням відносин на руїнах Австро-Угорської монархії і він зовсім не підтримує поділу колишньої російської імперії. Але знехтовано етнографічний принцип у значній мірі й у зв'язку з упорядкуванням розвалин Габсбурзької монархії. Тут, зокрема, знехтовано волю українців жити власним вільним життям, як також обкроєно німців і мадярів, мільйони яких включено в чужі державні новотвори. Так українці, як і німці та мадяри, від самого початку протестували проти повоєнних кордонів, що поважно нарушували той фундаментальний принцип, що мав лягти в основу упорядкування Середньої Европи. Враховуючи це, можна сміливо твердити, що іскор вибуху другої світової війни треба шукати в несправедливостях та односторонностях рішень Мирової Конференції по першій світовій війні.

II.

Україна, полишена світом власній долі, героїчно обороняла свою державність проти всіх сусідів, що стали зазіхати на її землі. Відповідальні чинники паризької Мирової Конференції дбайливо усували українську мирову делеґацію від участи в конферен

ції, а з другого боку недвозначно протеґували майбутніх загарбників українських земель, приспішуючи дебати над їхніми внесками відносно наших земель, щоб в той спосіб могти кожночасно повідомити представників українського народу, що доля тієї чи іншої провінції України вже перерішена. Такої процедури дотримувалися керівні органи Конференції також і відносно Карпатської України, яка в той спосіб опинилася в складі Чехословаччини.

Із міжнародньо-правної точки погляду, крім Української Радянської Соціялістичної Республіки, яка до кінця 1922 р. не входила до ніякої федерації з Російською Республікою, положення Карпатської України було найкраще з усіх українських земель. Міжнародня Мирова Конференція загарантувала Карпатській Україні «якнайширшу територіяльну автономію» в рямках ЧСР Сен-Жерменським договором з 10. вересня 1919. р. Цікаво відмітити, що чеський представник на Мировій Конференції, д-р Едвард Бенеш, обіцяв творити нову державу на федеративних основах «щось у роді Швайцарії», але як тільки переконався, що чеська політика має дуже сильну підтримку на Конференції, вже підчас самої конференції почав постепенно обтинати й звужувати обіцянки не-чехам в рямках ЧСР. А після підписання договору, в який включено основні принципи карпато-української автономії, вже в Празі звужено навіть тих кілька куцих клавзуль договору, коли їх вписувано до конституції ЧСР.

В тій ситуації, навіть найголовніші актори прочеської акції, з д-ром Григором Жатковичем на чолі, скоро розчарувалися й завважили нещирість чехів до своїх обіцянок та взятих на себе міжнародньо-правних зобов'язань. Тому майже від самого рішення закарпатців своєю Центральною Руською Народною Радою в Ужгороді з 9. травня 1919 про включення в рямки ЧСР, як «самостійної держави руського народу», почалися тертя поміж чехами й українцями «за автономію», якої чехи не мали охоти перевести в життя. Одною з найбільших помилок закарпатців у цій боротьбі була резиґнація першого губернатора, д-ра Григора Жатковича, вже 17. березня 1921 р., щоб в той спосіб запротестувати проти недотримання міжнародного договору та винести справу Карпатської України знову на міжнародній форум. Як показалося, чехи малощо собі робили з цієї резиґнації, а низка меморандумів до Ліґи Націй показалася зовсім безуспішна. Можливо, що мадяри зробили в тій ситуації «ведмежу прислугу» Карпатській Україні, вносячи на руки Ліґи Націй скарги проти чехів у справі мадярської меншини в ЧСР, заторкуючи в тому справу автономії Карпатської України. Виявилося, що звернення й петиції, висилані представниками карпато-українського життя в краю та організаціями американських закарпатських українців, а також президентом Західньо-Української Народньої Республіки д-ром Євгеном Петрушевичем фактично ніколи не виходили поза розгляд комісією, яка рішала чи ставити дане питання на порядок нарад. Тому в 1930-тих рр. фактично припинено висилку скарг до Ліґи Націй, а спрямовано їх на форум Міжнародніх Конґресів Національних Меншин, у яких брав участь Іван Куртяк від Закарпаття, д-р Залозецький від Буковини та пані Мілена Рудницька від ЗУЗ під Польщею. Участь у цих конґресах спричинювалася до популяризації українського питання в пресі тих народів, що програли першу світову війну, і фактично йшла по лінії ревізіоністичного руху.

III.

Двадцятилітня боротьба карпатських українців за реалізацію міжнародньо-правно ґарантованих автономних прав у рямках ЧСР увінчалася успіхом щойно під впливом складної міжнародньої ситуації восени 1938 р. Рішенням тодішньої т.зв. «великої чвірки», себто Гітлера, Муссоліні, Чемберлена та Деляд'є, з 29. вересня 1938 р. на Мюнхенській Конференції Чехо-Словаччина була змушена відступити Судети Райхові, а також була зобов'язана полагодити до трьох місяців питання мадярської та польської меншин. Польща, яка ніколи впродовж років між першою та другою світовою війною не жила в добросусідських відносинах із Чехо-Словаччиною, вже 1. жовтня 1938 р. поставила рішучу вимогу до ЧСР відступити їй Чеський Шлезьк, а приголомшені ударом втрати Судетів чехи негайно задовільнили поляків. Мадяри натомість вже від довшого часу підготовляли ґрунт для забору Словаччини й Карпатської України.

Щойно під цими зовнішньо-політичними ударами та по повному крахові бенешівської політики уряд ген. Сірового погодився задоволити вимоги Карпатської України та Словаччини щодо автономії. Дня 8. жовтня 1938 р., шляхом компромісу поміж представниками Першої Руської-Української Центральної Народної Ради, на чолі з сл. п. о. Августином Волошином, та москвофільської ради, на чолі з Андрієм Бродієм, створено перший уряд автономної Карпатської України так, як це вже зробили об'єднані словацькі політичні партії в Жіліні два дні раніше. В тій ситуації ген. Ян Сірові, що по уступленні дра Е. Бенеша виконував обов'язки президента республіки та голови уряду ЧСР, проголосив 10. жовтня 1938 в передполудневих годинах перетворення Чехословаччини в «федеративну державу, що складається із Чехії, Словаччини й Карпатської України» як рівнорядних автономних країн.

Карпатські українці з захопленням привітали власну державність, не зважаючи на невдоволення зо складу першого автономного уряду на чолі з Бродієм. Та не вистачало виявляти свій ентузіязм на словах, а треба було поринути в державне будівництво. Але тоді, коли справжні патріоти стали до конкретної праці, сам прем'єр Андрій Бродій

почав таємні коншахти з мадярами, які повели дипломатичну акцію, зокрема в Римі й Берліні, за прилучення Карпатської України до Мадярщини та стали масово висилати своїх диверсантів на територію Закарпаття терортизувати населення. По викритті на спеціяльній квартирі в Андрія Бродія півмільйона мадярських пенґенів у новісіньких банкнотах враз із листом від мадярського реґента Миколи Горті, в якому він обіцяв Бродієві титул «барона», якщо він допоможе повернути Закарпаття в мадярські обійми, дня 26. жовтня 1938 чеська поліція арештувала Бродія, а виконуючий обов'язки президента ген. Ян Сірові іменував о. Августина Волошина прем'єром уряду Карпатської України, до якого ввійшли ще Юліян Ревай та д-р Едмунд Бачинський.

Уряд о. А. Волошина негайно почав розгортати працю, але тимчасом мадяри посилили свою дипломатичну акцію і підривні дії в прикордонних смугах країни. Їм на поміч прийшли в обидвох відтинках поляки. Наслідком цього, рішенням закордонних міністрів Німеччини та Італії, Йоахіма фон Рібентропа і графа Ґалеаццa Чіяна, прийнятого у Відні 2. листопада 1938 р., віддано Мадярщині столицю Карпатської України, Ужгород, як також колишню її столицю за часів князя Федора Коріятовича, Мукачів. Представники уряду разом із ПЦР(у)НРадою вирішили перенести столицю країни до Хусту, куди о. А. Волошин виїхав впрост із Відня, де боронив інтереси своєї батьківщини, навіть не повертаючи вже до Ужгороду. В Хусті почалося нове життя молодої держави, з новим запалом і вірою в майбутнє. В Хусті прем'єр о. А. Волошин запевнив, що нові кордони Карпатської України загарантовані всіми тодішніми «великими чотирьома» учасниками Мюнхенської Конференції, тому увесь державнотворчий актив кинувся із захопленням до праці над державним будівництвом. Вже 10. листопада 1938 р. Перша Центральна Українська Народна Рада видала в Хусті «Маніфест до Українського Народу Підкарпаття», в якому в 10-тьох пунктах накреслила плян всесторонньої розбудови країни, який відтак реалізовано в приспішеному порядку, щоб наздігнати чимскоріше занедбане в минулих десятиріччях. У самій країні праця йшла нормальним руслом аж до трагічних днів половини березня 1939 р., якщо не згадувати чеських інтриґ із ген. Левом Прхалою та нападів мадярських і польських терористів. Саме ці напади терористів, як також змінливе відношення чехів, поставили рубом питання організації, вишколу та озброєння «Карпатської Січі», як організації національної оборони Карпатської України.

IV.

Наш веселий гомін, спів
Хай несеться в Київ, Львів...

Під цим соборницьким гаслом розпочато державне будівництво на Закарпатті. Цей клич волі нісся на хвилях етеру із княжих городів — Коріятовичевого Мукачева та Ляборцевого Ужгороду — з грудей тисячних народніх мас, які виявляли 30. жовтня 1938 р. свою радість із приводу здійснення їхніх довголітніх мрій: на Закарпатті українська влада, закарпатська провінція Соборної України вільна!

У відгомін відповів город Лева могутніми маніфестаціями й домаганнями і для Західніх Земель України під Польщею переведення в життя принципу національного самовизначення, а прадавня «мати городів руських», Київ, і вся підсовєтська Україна відповіла посиленням революційно-підпільної діяльности. Та й реакція окупантів була жорстока! Тисячні арешти й фізичне нищення українців ЗУЗ та їхніх інституцій і майна польською поліцією та польським шумовинням, яке дістало повну свободу знущатися над усім українським. Російсько-большевицька реакція проявлялася не тільки у французько-мовному «Московському Журналі», призначеному для закордону, а не для рад. рабів, як також не обмежувалася кабітненими розмовами Літвінова з різними дипломатами великодержав. Як подавав лондонський «Дейлі Експрес» з 8. грудня 1938 р., в Києві та по всій Україні большевики перевели масові арешти. Крім сотень цивільних осіб, арештовано тоді 63-ох високих старшин червоної армії, на чолі з генералами Тасянкою, Михайловим та Тасінським, які підготовляли ґрунт до повстання проти Совєтів, щоб створити самостійну українську державу.

Вже 11. жовтня 1938 р. передові українські щоденники у Львові, «Новий Час» та «Діло» на перших сторінках товстими заголовками привітали «державність українського Підкарпаття». «Новий Час» тоді писав:

> «Сталося!
> Те, що впродовж останніх днів тримало ввесь український загал у такій напрузі, чим бились і тремтіли наші серця, вичікуючи його з невимовним хвилюванням, — сьогодні вже історичний факт: Підкарпатська Русь — правно-державним твором! Повноправним членом у сім'ї народів! Підметом на арені подій! Коли сьогодні телефон із Ужгороду, столиці нової держави, передав нам оцю радісну вістку-комунікат про цю історичну подію: «Підкарпатська Русь створила власну владу — уряд», забилося серце від надмірного хвилювання, тремтіла рука, записуючи ці історичні слова».

Інший передовий щоденник, «ДІЛО», того ж дня, поруч із палкими привітаннями, підкреслив важкі часи, що в них народилася карпато-українська державність й відмітив великі труднощі, що їх прийдеться поборювати. «Діло» між ін. писало:

> «Новий уряд Підкарпатської Руси має ще нагоду та важке завдання оборонити рідну землю перед полинялими і перестарілими зазіханнями чужинців, що опирають свої претенсії на праві колишнього завойовника. На плечі провідників українського Підкарпаття Історія поклала величезне завдання і ми щиро бажаємо, щоб вони його з честю і з успіхом виконали».

Вже 11. жовтня 1938 р. у митрополичій катедрі св. Юра відслужено урочисте Архипастирське Богослуження в намірені молодої української держави, після чого українці Львова сформували маніфестаційний похід, що в ньому взяло участь біля 20.000 осіб, який пройшов вулицями Міцкевича, Костюшки й Сикстуської до Марійської площі, де містився мадярський консулят, щоб запротестувати проти мадярських зазіхань на Закарпаття. Під час походу доходило до кривавих сутичок з польською поліцією, яка арештувала була кілька десять учасників. Маніфестанти скандували: «Хай живе Україна» та «Геть із мадярами». Після розігнання польською поліцією української маніфестації, польські студенти уладили своє віче та розбіглися групами по місті, вибиваючи шиби та шильди в різних українських установах, крамницях, а навіть у приватних домах. Польське шумовиння намагалося вдертись до св. Юра, але до цього не відважилася допустити навіть польська поліція.

Представники леґально існуючих політичних партій на ЗУЗ 13 жовтня 1938 р. вислали на руки Редакції «Нової Свободи» таку телеграму:

> Українській Народній Раді й першому урядові Підкарпатської Руси пересилають щире побажання повного успіху в боротьбі з мадярською загрозою. Проч з мадярським наїздом.
>
> За об'єднані партії:
> *Палів, Рудницька, Старосольський, Стахів.*

Князь Української Католицької Церкви, Його Ексцеленція Митрополит Галицький, Андрій ґраф Шептицький, вислав на руки прем'єра міністрів, о. Августина Волошина, листа такого змісту;

> Його Ексцеленція
> Високопреподобний Отець Прем'єр
> Августин В о л о ш и н
> Ужгород.
>
> Ваша Ексцеленціє, Високопреподобний Отче Прем'єре!
>
> Трудно представити Вам ентузіязм і радість, з якою ціла наша суспільність, ввесь український народ у Галичині, а особлившим способом Церков і Духовенство приняли відомість, що Ваша Ексцеленція обняли владу в Карпатській Україні. Уважаємо премудрим зарядженням Божого провидіння, що Вас вибрало на провідника народові Закарпаття. Тому народові потреба й апостольської любови священика і мудрого проводу педаґоґа, який би його виховував. Такого апостола, християнського педаґоґа дав тому народові, дав НАМ УСІМ, Всевишній у Вашій особі. Зо страхом Господнім і встримуючи нераз віддих, слідимо за кожним Вашим кроком, свідомі небезпек, якими Ви з усіх сторін оточені, і безконечно важкого завдання.
>
> Пересилаючи Вам найщиріші мої побажання, запевняю Вас про щоденні мої молитви за Вашу Ексцеленцію і за підданих Вашій владі наших братів за Карпатами. Нехай Всевишній веде Ваші кроки і нехай наповняє Вас Божою премудрістю з неба, щоб Ви змогли повірений Вам нарід допровадити до повної свободи й всесторонного добробуту.
>
> Прийміть вискази моєї найвищої пошани
>
> † Андрій Шептицький в. р.

Віцемаршал польського сойму, Василь Мудрий, водночас був головою Української Парляментарної Репрезентації, не тільки кількакратно протестував проти польської закордонної політики, що підтримувала мадярські намагання окупувати знову Карпатську Україну, але й виразно заявляв у тому ж соймі, що українці ЗУЗ всеціло підтримують карпато-українську державність. Від тих заяв Українська Парляментарна Репрезентація в польському соймі перейшла в наступ і стала домагатися здійснення права самовизначення для українських земель під Польщею на зразок Карпатської України. Поляки навіть не допустили до подання проєкту автономії ЗУЗ, а в відповідь на ці домагання посилили терор проти українського населення вдома та стали щораз висилати більше своїх терористів на територію Карпатської України.

Провід Українських Націоналістів ще на чолі з полк. Євгеном Коновальцем спромігся одержати відомості про наміри Німеччини поширити свої впливи на Сході Европи. Японські високі політичні та мілітарні достойники, з якими в тісному контакті стояв ген. Микола Капустянський, поінформували ПУН про майбутню німецьку «операцію ґрін», себто першу фазу в німецькому наступі на схід — підбиття Чехословаччини. Тому вже в 1937 р. ПУН створив окрему оперативну комісію для справ Закарпаття, як також окрему увагу справам Закарпаття присвятив Військовий Штаб ПУН-у. Наскільки уваги присвятив ПУН в тому часі справам Закарпаття можна бачити з окремої публікації Оршана-Чемеринського під назвою «Карпатен-Украіне», в якій з'ясовано важливість стратегічного положення цієї української провінції. Більшість цих людей відтак поїхала в Карпатську Україну де віддала свої послуги урядові й народові.

Полк. Андрій Мельник, Голова ПУН, видав окремий заклик у справі державного будівництва на Закарпатті, що його Українська Пресова Служба передала через радіо з Відня 20. жовтня 1938 р. на Рідні Землі. В цьому заклику ОУН закликала «усіх українців станути суцільною лавою на службу Нації й зокрема бути готовими під сучасну пору кинути максимум національної енергії для скріплення сил у боротьбі за Українську Карпатську Державу». Організовані українські націоналісти в світі стали в авангарді, а народні маси стихійно пішли за ними до розбудови молодої держави. В Карпатську Україну стали напливати державні будівничі з усіх частин Соборної України, стали прибувати фахівці, зокрема військовики, щоб дати допоміжну руку «пораненому братові», бо ж «на заході зійшло сонце, де здавалося вже ніколи не зійде», — як казав поет.

Наплив молодих людей до «Карпатської Січі» з Галичини та сусідньої Буковини набрав таких стихійних розмірів, що вже 13. листопада 1938 р. уря-

довий офіціоз «Нова Свобода» опублікував заклик, в якому радиться «нашим братам з інших українських земель та з еміґрації не вибиратися СТИХІЙНО І САМОЧИННО на Підкарпаття», бо провірка достовірности самочинного втікача була досить тяжка, а часом важко було викрити польських аґентів, які підшивалися під маску стихійних втікачів з Галичини чи Волині. Один із таких патріотів, якого провірка затяглася і мадярський наступ застав його інтернованим, видав був навіть брошуру під назвою «13 днів у Карпатській Україні...», в якій він сердечно і, може, й оправдано нарікав, що тих 13 днів пробув він під арештом замість у рядах «Карпатської Січі». З другого боку, треба було остерегти широкий загал перед риском у випадку зловлення польськими поліційними та військовими органами при переході кордону. Зловленими українськими патріотами і так щоденно заповнювалися камери Бриґідок і Берези Картузької.

Вся українська еміґрація в усіх країнах світу поспішила з моральною та матеріяльною допомогою молодій державі. Насамперед українці ЗДА та Канади виявили надзвичайну активність в обороні Закарпаття. В Нью-Йорку закарпатські українці в співпраці з ОДВУ створили спеціяльний «Комітет Оборони Карпатської України» на чолі з о. Омеляном Невицьким, який ще восени 1918 р. в імені Руської Народної Ради в Старій Любовні проголосив злуку Закарпаття з Українською Державою. Цей Комітет вислав окрему делеґацію до Европи в складі пп. Юрія Ґаботи та проф. Беня, яка боронила інтереси країни. Серцем організації всесторонньої допомоги Карпатській Україні, а зокрема по лінії фінансування міжнародної акції, була Організація Державного Відродження України, очолювана тоді та ще й досі професором міннесотського університету д-ром Олександром Неприцьким-Грановським. ОДВУ зорганізувала ряд громадських зборів по всій Америці, на яких учасники щедро жертвували на потреби Карпатської України. ОДВУ утримувала свого представника на чолі бюра Української Пресової Служби в Лондоні, п. Євгена Скоцка, куди прибув також з рамени Об'єднаних Американсько-Українських Організацій сл. п. д-р Лука Мишуга, редактор «Свободи» і колишній дипломатичний представник уряду Української Народньої Республіки в ЗДА. Завершенням кількамісячних зусиль ОДВУ була висилка 400.000 штук одежі та взуття на руки прем'єра о. А. Волошина в Хусті. Ці речі наспіли однак тільки на кілька днів перед трагічними Березневими Днями й уже не могли бути розподілені поміж потребуючим населенням, тільки послужили барикадами в обороні Головної Команди «Карпатської Січі» у кривавій боротьбі з ворогами.

На окрему увагу заслуговує дипломатична акція американських українців, ведена д-ром Лукою Мишугою, зокрема в Лондоні, а також висилка ряду меморандумів на руки тодішніх «великих чотирьох», в яких американські українці боронили карпато-українську державність.

Подібну акцію вели й канадійські українці, зокрема УНО та його братні організації. Створений «Комітет Допомоги Карпатській Україні» переводив збірки для покращання прохарчування населення КУ, а Українська Стрілецька Громада зокрема підтримувала матеріяльно та морально «Карпатську Січ», висилаючи майже пів мільйона корон на її потреби. По всіх европейських країнах українці вели подібні акції, а навіть українці Далекого Сходу, репрезентовані Українською Національною Колонією в Харбіні, докладали зусиль для піддержки карпатоукраїнської державности. На своїх загальних зборах 29. січня 1939 р., м. ін. Українська Національна Колонія в Харбіні прийняла наступну резолюцію, що її вона вислала до уряду Японії:

> Загальні Збори, як речник волі й національного хотіння 800 тисячного населення Зеленого Клину над Тихим Океаном, як збір синів великої нації, апелюють до цілого світу, а в першу чергу до Ніпону і Манджу-Ді-Го, мати зрозуміння для визвольної боротьби українського народу за свою Самостійну Державу в Европі та для боротьби за визволення Зеленого Клину, якого українське населення перебуває під тяжкою окупацією і кривавиться в боротьбі проти большевизму й комунізму.

Дух Соборности, дух боротьби за волю України, затер у слушний час непорозуміння, що зокрема існували поміж католиками і православними у ЗДА. На руки великого патріота, але й ще ревнішого католика, о. Августина Волошина, православний архиепископ у ЗДА, Преосв. Іоанн Теодорович, вислав у половині лютого 1939 р. такого листа:

> Українська Православна Церква в Злучених Державах Америки прирікає робити все в її змо і, щоб піднести вагу праці й жертв наших патріотичних організацій, що стоять у зв'язку з нею й унапрямити цю працю й жертви на допомогу розросту й розцвіту молодої держави Карпатської України...
> Боже благословіння нехай покрис землі й народ Карпатської України, захистить їх від ворога й лиха, дасть непохитну віру, мужність і твердість високим носіям її Проводу.

Дух української соборности вітав над замковою горою Хусту, що стався тогочасною Українською Меккою. Туди були звернені очі всіх українських патріотів, де б вони не були, а ті, що були в Хусті та й по всьому Закарпатті, працювали з запалом неофітів. Поет Олесь Бабій уже в жовтні 1938 р. із радістю сповіщав український світ словами:

З-за синіх гір, з-за рік шумних
На крилах вітру вістка лине:
— Йде воля для рабів німих,
Для сина Срібної Країни! —

і закінчує він своєго вірша:

В великий день від нас прийміть
Із-над Дністра над Тису, Браття,
Наш щирий, радісний привіт:
— Хай живе вольне Підкарпаття!

(Далі буде)

З МИНУЛИХ ДНІВ

Галина Лащенко

ПОВОРОТ

(Продовження)

«Незнаних напрямків ішов пасат!
Нечуваної сили та завзяття, —
Стелився гул воєнних канонад.
Тремтіло сонце в небі, як латаття.»

(Ю. Яновський)

На базарах була пустка, в крамницях теж. І тим більше вражала зворушлива гостинність киян. Де-хто з них мав невеликі запаси сухарів і трохи крупи. Куди не зайдеш, всюди частують. Сухарями й чаєм частують. І все тут здавалось надзвичайно смашним. Нам опозідали, що рештки харчів у крамницях 18 і 19 вересня грабували загони молодих людей, і дівчат і хлопців (а за ними й дехто з місцевого населення) і що це було з волі відступаючих большевиків. Хай місто порожнє попаде до рук ворогів! Створено особливі кадри НКВД, перед якими було завдання нищити все, що лишалось по цей бік фронту. Спалювали фабрики, мінували міста, зривали мости, нищили харчові запаси, а деколи їх отруювали. По відході большевиків мусіла всюди лишатись пустеля. Зрештою — це не був лише большевицький програм, а старомосковський метод ведення війни. Так було ще за часів Наполеона, який зо своїм військом зступив до порожньої палаючої Москви.

Та серед цього хаосу швидко почало організуватися життя, але цілком самостійно від німців і їх розпоряджень — військове німецьке командування на виявляло ніякого зацікавлення налагодженням господарського ладу для місцевого населення. А цікавилось воно господарськими справами лише в однім напрямку — щоб найбільше витягти для армії. Так було в перший час, як німці з'явились в Україні. Село сподівалось, що будуть розв'язані колхози, але поки що про це ніяких розпоряджень ще не було. Перший почин в організації духового життя в Україні тих буряних днів зробили приїзжі, ОУН, хоч це пробували потім заперечити їх противники. Тим часом було це так, і навіть зрозуміло чому. Місцеві люди не знали, що їх чекає з прибуттям німців. Багато киян боялись у вересні 1941 р. повороту большевиків, які так недалеко були від Києва. **Вони вичікували.** І можна думати, взялися б спочатку за налагодження господарських справ — цього вимагали обставини — в межах можливих на той час. Згодом може робили б спроби налагодити деякі ділянки духового життя, як школи, театр тощо. Але коли приїзжі українці енергійно взялися за працю і то дослівно **з першого менту свого прибуття до Києва,** коли з'явились плякати не лише в німецькій, але і в українській мові, коли зі св. Софії замаяв жовто-блакитний прапор, що його вивісив член ОУН Богдан Комик, коли німецька **військова** влада віддала розпорядження реквізувати радіоприймачі в усіх киян, за виключенням українців, (до німецького командування мусіли зносити також зброю й протигази), коли німецький генарал Райхенау в супроводі українських київських архітекторів оглядав рештки історичних пам'яток Києва, коли німецьке військове командування дало наказ випускати на волю українських полонених [1]), тоді кияни масово почали приєднуватись до започаткованої приїзжими праці, **хоч деякі з них цю взаємну співпрацю розпочали з перших же днів.** Виникала думка зорганізувати ту чи іншу установу (вірніше, думка зорганізувати цю установу була продумана вже багато раніше, ще на західньо-українських землях і на еміграції). Був заклик до співпраці місцевих людей і деякі цей заклик відразу підтримали. Дехто, як я згадувала вище, приєднався до співпра-

[1]) *Як це виглядало потім, про те буде далі.*

ці пізніше, але теж скоро. Тих киян, що відізвались можна поділити на такі основні категорії: люди світоглядово близькі українським націоналістам, які чудом збереглися під Советами (певно не виявляли при них своїх думок і сиділи тихо, стероризовані минулими процесами і масовим нищенням інтелігенції); другі, що ненавиділи большевиків і почували себе українцями, хоч уявляли собі цю Україну доби Єфремова до революції 1917 року; треті, в яких жив український сантимент, але які були настільки слабі, чи як українці, чи як характери, що пішли б на українську працю лише повіривши, що їм нічого не загрожує. До них під іншим кутом приєднувались : кар'єристи, які чуючи впродовж останніх двох літ про блискучі перемоги німців, повіривши, що Гітлер осяде тут на багато літ, і побачивши українські плякати і жовто-блакитні прапори, подумали, що можна це використати і пристосуватись до нових обставин. Ці останні дві групи людей грубо помилились і примушені були пізніше еміґрувати разом з іншими українськими патріотами-еміґрантами, бо через співпрацю з ними були вже скомпромітовані в очах большевиків і з поворотом советської влади не могли б там лишитись. А були й такі, що лише робили з себе «щирих», але яких спеціяльно залишили для певної «роботи» большевики. Частина їх дістала завдання ширити пожежі, крім, вже перед відходом большевиків, закладених мін. Це були «підпалювачі». Ці почали діяти відразу. Інші знов деякий час вичікували, хотіли зорієнтуватись в обставинах, у відношеннях українців до німців і між собою. І ті і другі мали своїм завданням робити підривну працю. Вони, що далеко скоріше від німців зорієнтувалися в праці українських націоналістів, нашіптували німцям про небезпеку з українського боку. Мовляв ідеї ширять небезпечні, про соборність, національну честь говорять, а це протирічить тому, що хотіли німці зробити з цього «фольку». Так писала, характеризуючи ту атмосферу, О. Теліга в останні дні перед своїм арештом у приватному листі до О. Л.: «...який передав би хоч трохи настрій Києва, в якому ми з Вами так радісно починали працювати перед неповними 3-ма місяцями... Навіть тяжко собі уявити, що з того часу не минуло ще 3-х місяців і все вивернулось на другий бік, а люди також на другий бік перевернули своє відношення до нас. Багато з тих, що просто адорували нас... не вітаються при зустрічі, а другі, які були менш настирливими приятелями — оточують власне тепер нас особливою пошаною і підтримкою». «Мій заступник, що думає скоріше, як новий редактор «Слова», аніж як ми. Прикро це сконстатувати, але, на жаль, це так. Любов до Толстого і Пушкіна сидить у ньому далеко глибше, як любов до своєї Батьківщини».

Націоналісти їхали на східні землі України не лише з ідеєю боротьби за національний ідеал, але і з виробленою ідеологією, з ясно усвідомленими цілями, з вірою в правду своїх переконань — чимось яскравим і сильним. А це завше притягає, імпонує. Привезли з собою ідеї, що не були раптовим захопленням, а визрівали роками, мали тяглість. Від часів Визвольної Війни зароджувались ці ідеї. Це бриніло в поезіях кращих поетів західньої України й еміґрації, в статтях талановитих публіцистів. Це вилилось в організуванні старшинами Корпусу Січових Стрільців організації УВО, а як продовження того скликанням у Відні 1929 року Першого Конґресу Українських Націоналістів, що врешті привело до зросту організації ОУН. Тепер ці сили були свідомо скеровані на землі, які тількищо, відступаючи, залишали большевики. Отже до Києва і інших міст були вислані вишколені кадри українських патріотів, об'єднаних в організації з певно виробленим світоглядом. Вислані вони були туди з метою посилити соборницько-державницькі настрої широких мас, що довгі роки були під окупацією спочатку Білої, а потім Червоної Москви, з русифікаторською політикою тої і другої. Поїхали, щоб помогти «шукати правдивої великої брами, над якою віють непідроблені, неперелицьовані прапори нашого духа і яка веде на широкий шлях відродження нашої нації» («Прапори Духа» О. Теліга), щоб помогти звільнити їх душі від нав'язаних їм нехристиянських, матеріялістичних, чужих духом українському народові догм. Молодих патріотів не треба було умовляти їхати на східні землі України. Вони рвалися туди самі і в деяких випадках цей порив приходилось навіть стримувати: певні люди мусіли їхати в певні місця і на певну роботу. Ідеї, які вони привезли, мали зв'язок із тим, що вже звучало тут в творах Хвильового, М. Куліша, Косинки. Філянського, О. Влизька і деяких інших, ідеї, за які вони стрілялись і вмирали на засланні. [2]) Гинули в боротьбі за духове оновлення нації. Щось у їх шуканнях було близьке саме з ідеєю «нової» України, з ідеєю націоналістичною. Тільки умови життя під Советами були багато важчі. Кожне несозвучне советській диктатурі слово могло коштувати людині життя і зламати майбутнє її родини. Тому там ця ідея не могла розвинутись, але думка була посіяна.

На західніх землях, не дивлячись на переслідування з боку поляків, румунів, у меншій мірі чехів, не дивлячись на арешти, судові процеси і навіть людські жертви, все ж український націоналізм міг розвиватись вільніше. А на східніх землях України був він випалений при самому народженні, і розцвісти не міг. Все ж і там він увійшов в

---

[2]) З тим поглядом редакція не зовсім погоджується, не залічує ані Хвильового, ані Куліша до людей, що давали свій вклад у націоналістичну ідеологію.

історію українського духового життя може саме завдяки тому, що за нього платилося найдорожчою ціною — ціною життя. Між тими двома націоналізмами — західнім і східнім — хоч ще не було повної тотожности ідей уже передусім тому, що західній розвивався в інших обставинах і **міг вирости в організацію,** а на сході лише окремі люди, і треба сказати саме найталановитіші люди того часу, висловлювали і то в прихованій формі, з уваги на советську цензуру, свої думки. Все ж у думках тих і ідеях було багато спільного з українським на-націоналізмом на заході.

Українські націоналісти, що прибували до Києва, приголомшили киян, і німців, і москалів швидкістю ініціятиви і енергією, з якою взялися за організацію праці. З'явились у місці дослівно відразу по відході большевиків. І відразу ж шукали контакту з українськими патріотами в Києві, з яких деякі надзвичайно скоро приєднались до спільної роботи. Той самий процес почався в менших містах і містечках України, як живий відгомін того, що було в столиці. І не тільки, як відгомін. В кожному осередку виникала така інтенсивна праця, яка притягала до новоутворених клітин життя найбільш творчий елемент, що заслуговує свого опису, своєї історії. Правда, були й вийнятки, і в деяких місцевостях все це йшло млявіш, але це були виїмки. І співпраця новоприбулих з місцевими дала вже за перші два місяці таки блискучі висліди, що ось як московський журналіст Н. Февр в кн. «Солнце восходит на западе» про це пише: «Поход Коха против украинских сепаратистов прибавил к врагам немецким еще одного. Врага, правда, немногочисленного, но единственного — хорошо организованного»... «Украинским сепаратистам удалось вначале захватить ряд позиций в администрации, прессе». Але він же пише про часи, коли через кілька тижнів туди прийшла цивільна влада: «Если би кто-нибудь написал специальный устав того, чего немцам нельзя делать в занятых областях, то там оказалось бы какраз то, что немцы в этих областях делали».

Це вже було при цивільній владі себто пару місяців пізніш. Але ці пару місяців показали працю подивугідну, особливо як приняти на увагу, вийнятково важкі і складні обставини. Країна була окупована чужинцями, що прийшли туди як колонізатори (а не визволителі!) і то, як колонізатори того найжорстокішого типу (нарід перетворити в роботів, інтелігенцію розсіяти — нищити, виселювати, тощо), перед владою німців і Советів, нарід цей був триста літ під окупацією царської влади російської з її единонеделімською політикою — і це залишило своє тавро, те, що розумів Шевченко в словах ««її окраденую збудять». В місті було повно советських тайних агентів. Всі нерви життя міста знищені були перед відступом большевиків і паважкий харчовий стан. Як могла в таких умовах лали пожежі. І в додатку до всього в місті був дуже провадитись праця, та ще в ділянці духовій? А вона була. На руїнах і пожарищі виростали духові цінності, будовані працею, напруженням, енергією, нервами — скупченням усіх сил роз'єднаних роками синів і дочок того ж народу. І хоч виховані в різних умовах чи проживаючи довгі роки в іншому оточенні, в інших обставинах, ці патріоти не завжди в усьому погоджувались чи розумілися, все ж праця йшла і йшла інтенсивно. Так само добре, бадьоро, енергійно працювали кияне. Взагалі я помітила, що тут люди працювати вміють. Але одно мене пізніше дивувало. Деякі кияне казали, згадуючи цей час: «Не треба було призначати на працю Х.». Чи «Нащо було притягати до співпраці Н. Чому ви зо мною не порадились?». Але такий добродій забував, що новоприбулі і його не знали так само, як тамтих. Життєпис людей, що під Советами, буває дуже заплутаний. Багато люди там примушені скривати. Крім того багато відомих українських громадян советська влада примусово перед приходом німців вивезла, ніби рятувала від ворогів, а в дійсності ж не хотіла випустити їх з під свого догляду.

Несподівана поява новоприбулих, членів ОУН, їх несподівана співпраця з місцевими українськими патріотами, інтенсивність тієї праці, приголомшила і німців і москалів. Звідки це взялось в таких сильно поросійщених містах України? Якими шляхами з'явились тут націоналісти? Які вітри їх навіяли? А з заходу якимись невідомими шляхами щодня прибували все нові й нові сили, з готовою програмою праці, яку часто вже на місцях приходилось де в чім міняти, відповідно до умов, з ідеалом української Держави — самостійної соборної Держави. І віддавали себе цій роботі до **повного самовідречення.** Приїхали сюди виконати свою місію, в яку вірили. Приїхали загартовані, на все готові. І тому не зупинялися ні перед якими перешкодами, ні перед якими небезпеками. І перебуваючи деякий час в тому оточенню, я не бачила ні одного випадку лякливости, паніки, жалю, що все покинули й прийшли сюди. Все дихало відвагою і я здивована дивилась на деяких людей, яких знала роками в західній Европі в буденних обставинах, а тут побачила в них те, чого навіть не підозрівала. У тих наймолодших ця відвага бувала часом навіть одчайдушною, але це вже молодість! А зовнішні труднощі мешканеві, харчові, якось навіть не помічались. Аби щось зїсти, а що, — не все одно? На це не було часу. Так само, як не було часу на уряджения якихось свят, річниць тощо. Може десь і відбулась якась академія чи вечірка, але це бувало так рідко, що не утворювало події — це не цікавило. Життя було надто кипуче, бурхливе, надто багате враженнями і змінами і тамте не цікавило.

А нові члени ОУН все прибували — з еміграції, з Галичини, з Волині, з Закарпаття, з Буковини.

Старших людей серед них було дуже мало. Були люди середнього віку, але більшість молодих і багато юних. І коли б робили вони які помилки, незаперечним навіть для ворогів ОУН лишається одно: ні одна політична група в західній Україні і на еміграції не дала такої духової армії в мент, коли відкрилась брама до Києва і інших східньо-українських земель, хоч перейти через цю браму значило для багатьох — смерть.

На третій день після того, як німці захопили Київ, почала виходити газета — щоденник «Українське Слово». Перший номер був надрукований ручним способом і вийшов у кількості 500 екземплярів. Це тому, що большевики, відходячи, зіпсували всі типографічні машини. Після випуску в світ першого номера газети, почали зриватися часові міни і типографія «Українського Слова» вилетіла в повітря. З поміччю німецьких спеціялістів по відміновуванню, відремонтували колишню типографію «Пролетарської Правди». З цікавістю я спостерігала, як кияни читають «Українське Слово. Нічого подібного я ще ніде не бачила. Купить газету, добродій, зупиниться на хіднику і читає її від початку до кінця. Стоїть на місці, закам'янілий. Такої уваги до друкованого слова годі було знайти в усьому світі. Читали жадібно, читали те саме по кілька разів і не помічали, що діється навколо.

Центром київського життя в ці дні стала Міська Управа. 19-го вересня німці взяли Київ, а вже 20-го вересня почали організувати Міську Управу. Будинок Міської Управи був раніш на Хрещатику, але був знищений під час вибухів мін. І її організували тимчасово в гімназії на Подолі проти манастиря Покрови біля Вознесенського Спуску. На тому самому Подолі, про який згадує Тарас Шевченко:

«У Києві на Подолі
Козаки гуляють;
Як ту воду ведром-цебром
Вино розливають...»

Я попала до Міської Управи 25-го вересня. Мені прийшлось вести працю переважно з жінками і це дало мені змогу ліпше придивитись до киянок. І, дивна річ, на еміграції після 1945 р. наддніпрянські жінки мені здались більше чужі, ніж тоді в Києві. Чи це загальна доля усякої еміграції, що люди, відірвані від рідного ґрунту, втрачають свої привабні риси? Чи першими прийшли на працю до Міської Управи найбільш ідейні українки і з ними дуже скоро вдалося знайти порозуміння?

Від самого початку приїзжі свідомо ведуть певну лінію: щоб більшість чолових посад займали місцеві люди. І це не лише тому, що вони ліпше знають місцеві умови життя, але і щоб уникнути докорів, що ось, мовляв, Бог знає звідки приїхали і командують тут нами. Головою Міської Управи, заступником Голови, секретарем, головою образотворчого мистецтва, драми, опери, головою спілки музик, фільму, головою Національної Ради, заступником голови Національної Ради і ін. були люди місцеві. В своїх руках приїзжі лишили керівництво лише в пресі і в пропаґанді — це було потрібно для допомоги в формуванні націоналістичного світогляду людей. І цікаве одне. Коли українські націоналісти, під тиском несприятливих умов, вийшли з відділу пропаґанди з Міської Управи, — почались московська преса, московський театр і т. п. Характерно, що там, де націоналісти — «мельниківці» мали в своїх руках керівництво, вони охоче приймали на працю всіх, хто виявив бажання співпрацювати і називав себе українцем. Він міг не бути націоналістом, але як добрий фахівець виконувати свою фахову працю. Члени ОУН відкрили теж широко двері для всіх, що бажали вступити до організації. Цим думали ще більше зацікавити своєю ідеєю і поширити її на східні українські землі. І, дійсно, багато місцевих людей вступило до членства ОУН. Але можливо ця легкість вступу до організації ОУН була на той час, на землях, недавно ще звільнених від совєтської влади, хибою. І можна було б до членства ОУН так широко відчинити двері аж тоді, коли б довший час велась на тих землях підготовча праця.

Були чутки в Києві, що Райхскомісаріят лишиться на зиму й весну аж до 1-го червня в Рівному. Говорили також, що при Райхскомісаріяті має бути комісія українського плянування на весну. Ходимо по Подолу, де було в старі часи за литовсько-польської доби зосереджено все торговельне й економічне життя Києва. Тоді велику ролю відгравало київське міщанство, вірне своїм традиціям і зорганізоване в ремісничі цехи. Щоб боротися з натиском польського панства, воно організується в «братства», будує манастирі, засновує школи. Чи ж це не була організація тої найкультурнішої боротьби за свою самобутність, яку можна собі лише уявити? Та російський царський уряд зліквідував це самоврядування міщан. За останніх царів Подол славиться своїми Контрактами — ярмарком, на який з'їздилися з цілої російської імперії і навіть з-за кордону! Київські Контракти — хто з киян старшої ґенерації не згадує їх з радістю в серці! Скільки дідичів приїздило тоді до Києва, скільки балів влаштовувалося в цей час перед м'ясопустами. Скільки приємних турбот було для ділових людей, скільки розваг для школярів! Готелі до решти переповнені, квитки театрів розкуплені, артистичне життя кипить!! Більше як 130 років з'їздилися з усіх усюдів на київські Контракти. Та в 1929 році все було заборонене Совєтами, як щось надто традиційне для цього міста, щось, що надто нагадувало «старий Київ». Місто дуже змінило з того часу своє обличчя. Багато киян загинули в часі першої світової й визвольної воєн. Багато за Совєтів опинилось на засланню, загинуло в ЧеКа, ҐПУ, НКВД. Багато ві-

д'їхало на еміґрацію. На їх місце до центру багато населення посунуло з переферій міста, як Соломенка, Деміївка (переіменована за большевиків на Сталінку), Шулявка... Цей колишній міський пролетаріят за советської влади постраждав все ж менше, як інтеліґенція. В дечім навіть дістав привілеї в ші роки большевизму, як безплатні вищі школи для всіх, хто пролетарського походження [3]). Тоді ж у перші роки большевизму було дуже поверховне навчання в цих школах, наслідком чого сини «дворників» легко ставали інженерами, і ін. Все те було не так легко при царській владі і лише в випадках справді обдарованих учнів. Тому здавалось би, що ця верства населення мусить міцно триматися советської влади, бо це часто бувало зв'язане з їх кар'єрою. Тим часом враження склалось таке. Частина з них дійсно ті кар'єри у большевиків роблять і є фанатичні комуністи. Частина тримається Советів, бо пристосувалась там. Тепер, коли від 1920 р. минуло вже 38 років і за цей час виростає там третє покоління, вже діти не дворників, а інженерів почувають себе певніше. Але в 1941 р. батьки їх вийшли на становища «з низів» і самі були цим приголомшені. І тому зубами трималися би за цю владу, щоб ці становища не загубити. Але здивувало те, що серед українського міщанства частина його надзвичайно тверезо дивилась на речі, ворожо ставилась до советської влади, якось іронічно. І в тих людей не відчувалось тої заляканости, як у багатьох інтеліґентів. Ця частина київського міщанства, що так іронічно-ворожо ставилась до советської влади в Україні, було саме **українське міщанство, а не зайшлий елемент**. Це українське міщанство взагалі робило добре враження і чимось нагадувало те старе київське міщанство, яке свого часу організувалося в ремісничі цехи і в «братства».

3) *Потім це змінилося і за навчання треба було платити.*

••••••••••••••••••

Петро Пуцило

ВІСІМ ПРИЧИН,

ЧОМУ ЛЮДИ ВОЛІЮТЬ ЩАДИТИ В ЗАІНШУРОВАНИХ ЩАДНИЧО-ПОЗИЧКОВИХ СПІЛКАХ.

Оце вже вдруге на сторінках нашого журналу появляється стаття п. Петра Пуцила, начального директора «Тризуба» — Щаднично-Позичкової Спілки в Чікаґо, експерта на фінансовому полі. Його статті в українській й англомовній пресі — втішалися великою почитністю, бо служили практичним порадам наших громадян. Поміщуючи статті на згадану тему, хочемо дати нашому читачеві всесторонній образ скомплікованого життя Америки.

Редакція «С. У.»

I. ОСОБЛИВОСТІ СПІЛОК.

Цей рід фінансових установ існує особливо для вигоди осіб, які бажають творити фонди дорогою ощаджування зі своїх біжучих приходів, або для осіб, які доповнюючи вже нагромаджені фонди, стараються помножувати свій капітал через додаткові зиски від відсотків, щоб використати їх в будуччині на свої потреби. Тому щадники і самі установи з радістю приймають такий рід бізнесу, бо знають, що він приносить обопільні користі Вони теж бачать, що та установа, розпоряджаючи відповідними фізичними можливостями (дім, технічне модерне устаткування), віддає свої услуги для них на це тільки, щоб облегчити ощаджування грошей та принести їм матеріяльні користі.

2. РІВНЕ СТАВЛЕННЯ.

Будучи взаємно співвідповідальним, кожний щадник користає на рівні зо всіми іншими від вложеного доляра при розподілі доходів установи. Всі приходи спілки, по потрученні оперативних видатків і призначенні певної суми грошей, законом окресленої, на резервовий фонд, є виплачувані щадникам.

3. СПІЛКИ ОСЯГАЮТЬ ПОНАД ПЕРЕСІЧНУ СТАВКУ.

Тому, що Щаднично-Позичкові Спілки спеціялізуються в фінансуванні домів, їх першою засадничою інвестицією гроша є вплачувані морґеджові позички на нерухомостях, які затягнули власники домів в громаді. Дохід з того роду інвестування є постійний і вагається між 5-7 відсотками. Це є загальна сума доходу до розподілу і для членів вклад чиків по виплаті адміністративно-оперативних коштів і уміщенні в резервах.

4. ТРИВКІ ВАРТОСТІ.

Щаднично-Позичкові Спілки дають можність особам, які є власниками депонованих фондів, довільно диспонувати ними та завжди вповні вибирати їх. Щадник не є виставлений на жодні небезпеки при адмініструванні його фондом навіть тоді, коли тенденція на біржі є нестійка-звижкова, чи спадаюча. Його капітал є вповні обезпечений до 10.000 дол. через Федерал Сейвінгс енд Ловн Іншуренс Корпорейшен і він може жадати звороту свого капіталу разом з дивідендою після своєї вподоби. Коли вкладчик вимагає звороту, річ зрозуміла, це буде йому виплачене, однак ми, як і всі інші установи, резервуємо собі право «часу», в якому зворот фонду повинен бути виплачений. Ця умова служить для добра самих вкладчиків і охорони основних їх відсотків.

5. ЗМІНЛИВІСТЬ В ПОКОРИСТУВАННІ.

Тому, що особа завжди може додати, витягнути частину, або вповні свій вклад зі свого конта без додаткової винагороди за услуги, комісове, Щаднично-Позичкові Спілки є вимріяним місцем, де можна будувати фонд під тривкі матеріяльні вартості. Побільшування щадничого конта може відбуватися в необмеженому часі та вплатою довільної суми з біжучих доходів родини. Щоб капітал опроцентовувався й щоб користати з відсотків та нагромадженого капіталу, не існує ніяка передумова щодо висоти капіталу, як це, напр., спостерігаємо на інших специфічних ринках (біржах), де заздалегідь окреслюється висоту вартостей, з яких можна тягнути зиски.

6. ОХОРОНА ЩАДНИКІВ ЗАПЕВНЕНА.

Ваші фонди, вміщені в установі, є забезпечені в трояким спосіб: 1) здоровою, опертою на досвіді, фінансовою політикою дирекції, яка докладно знає свою громаду, її населення й реальностевий ринок, 2) державними бондами, в яких установа інвестує свій капітал і місячними вплатами з морґеджових позичок. Стверджено, що ця остання форма є одною з найповажніших і найтривкіших інвестицій. І по третє, фонди кожного щадника є обезпечені до 10.000 дол. державною установою Федерал Сейвінгс енд Ловн Іншуренс Корпорейшен, основаною в 1934 р. як інструмент фінансової політики американського уряду.

7. ЩАДНИЧО ПОЗИЧКОВІ СПІЛКИ МАЮТЬ СИСТЕМУ СЕНТРЕЛ РЕЗЕРВ БЕНК.

Свідомі того, чому люди щадять, чому бажають користати зі своїх фондів, дирекція спілки примінила особливу методу праці, яка запевняє зворот вкладів щадника на кожночасну його вимогу.

В 1932 р. був створений Федерал Гом Ловн Бенк Систем для обслуги Щаднично-Позичкових Спілок. Цей банк забезпечує спілки в кредити, подібно як Федерал Резерв Систем робить це для торговельних банків. Спілки можуть затягати довго і коротко-реченцеві позички на конто своїх ощадностей до висоти між 35% — 50%.

8. ЗАВДАННЯ СПІЛКИ — СЛУЖБА СПІЛЬНОТІ.

Щаднично-Позичкові Спілки є зачартеровані і під контролею права. Їх завданням є допомагати родинам в осяганні матеріяльної незалежности та набувати доми дорогою дрібної ощадности. Ця метода дрібної ощадности в заміну приносить додаткові доходи і для кожної родини є неначе фінансовою «подушкою». Виконуючи ті завдання, Щаднично-Позичкові Спілки спричинюються до повного затруднення населення, держать гроші в безперервному обігу, тим самим стабілізують місцеву економіку, творять оселі власників домів, через це уможливлюють краще життя й виховання родини, й, остаточно, вони піддержують та заохочують до вільного конкуренційного змагу, який творить основи високого життєвого рівня Америки.

Перша Щаднично-Позичкова Спілка в Америці постала в 1831 р. в Франкфорд, Пенсилвенія. Розвивалися вони рівномірно до потреб громади, а сьогодні вони диспонують понад п'ятдесят більйонами долярів, об'єднують понад 21 мільйон вкладчиків-щадників, а це доказує, що кожна одна родина на чотири є їх членами. Їх рекорди виказують, що на всіх власників домів 40% припадає на тих, які набули доми через фінансову допомогу спілок. Стверджено теж, що протягом лишень одного десятиріччя дев'ять мільйонів осіб набули доми при помочі згаданих спілок.

На підставі цих публічних рекордів ми сміливо можемо сказати, що не існує інший рід фінансових установ, який заслуговував би на всесторонню піддержку, поза одинокими Щаднично-Позичковими Спілками.

ЗАМІСТЬ ФЕЙЛЕТОНУ

Ганна Черінь

ЗУСТРІЧ ІЗ ГРИЦЬКОМ

— Здоров, Тарасе, ти йдеш?

— Я йду, а чом би ні? Такої нагоди може більш не буде.

— Не бійся, буде. На гроші вони дуже ласі, і до криниці ходитимуть, поки там води вистачить. Але я їм своїх грошей не дам. Досить на них там напрацювався?

— Та не будь таким гострим! Політика — політикою, а мистецтво — мистецтвом.

— Та не будь таким тупим: політика на цім мистецтві їде, пропаґандою погоняє. Нема чого їх підтримувати!

— А я таки, Тарасе, піду. Хай краще я буду сидіти й спокійно дивитися на сцену, аніж на моїм місці сиділо б якесь замотеличене теля, ляпало би скажено в долоні та кричало «браво».

— Як знаєш. Іди, а я таки лишусь вдома.

Василь Дримба мав дивну вдачу. Ще змалку він привчився ставати дибки, і матері було з ним досить важко, поки вона не придумала своєрідну тактику за принципом протилежного. Коли, наприклад, Василько не дуже брався до юшки, мати казала:

— Тобі юшки їсти не можна!

І тарілка за п'ять хвилин спорожнялася. Або, щоб загнати його до ліжка, мати наказувала:

— Не йди в ліжко, тобі ще рано спати!

І Васильно за короткий час вже мирно спав.

Дорослим же Дримба робив усе наперекір іншим і собі: наперекір серцю одружився не з тією, що хотів. Всупереч всьому працював наніч, мучився, недосипав, але не брав денної зміни, хоч і траплялась. Часом допомагав в українській друкарні, з усіми там пересварився, божився, що більш не прийде — і другого дня, як нічого не бувало, приходив знов.

То ж не дивно, що в день виступу советського танкового ансамбю Василь і Тарас зустрілись в театрі. Проходячи до своїх місць, вони побачили чимало знайомих лиць, освітлених різноманітними емоціями, від малорійського благоговіння — до готової до бою ненависти.

Кожне ревю базується за тим самим принципом, найслабші речі йдуть на початок, козирі ж вінчають кінець. Програма почалася сюїтою російських танків, а скінчилась українською весняною симфонією. Тарас спокійно й стримано дивився на танки, не аплодуючи навіть там, де українські веснянки сплітались у скульптуру спраглих соняшників. Василь сердито насупився і після кожного номера казав:

— Ет, погано.

— Що ж поганого? Ти ж знаєш, що поганого вони на базар не винесуть. З 200 мільйонів можна підібрати добрий ансамбль.

— А чоботяки московські — гарно? — сікався Василь. — А зачіски під макітру? А шапки з козирком?

— Але техніка добра. Дивись!

Через голови цілого ансамблю на сцену вилетів Грицько, або, як його в програмі відрекомендовано, — «Ґріцка», шукаючи свою «Ґаліну». Публіка шалено заревла.

— А ти теж дивись, — огризався Василь. — А не бачиш, як ззаду два здоровенні дядьки присіли? То ж вони того «Ґріцку» як спутніка випхнули!

Пропливали один за одним кадри барвистих танків, репрезентуючи костюми, яких нарід справді не носить. Пролітали щасливі колгоспниці в шовкових сарафанах, яких вони не мають і на вінчання. Майоріли пересаджені вишивки, на виконання яких там люди не мають ні полотна, ні ниток, ні часу. Сяяли веселі посмішки, спеціяльно заучені для сцени, не властиві похмурій советській дійсності. Аплодисменти падали рясно, як стиглі груші з дерева, ледве його труснеш. Чоловікам аплодували більше, ніж дівчатам, бо вони більш підскакували і присідали.

— Ходімо за сцену! — потягнув Василя Тарас.

Але добитися туди було нелегко. Американці товпилися за автографами. Два молодики з виразноне-балетними фіґурами заганяли артистів до вбиралень:

— Давай, давай! Поєзд уедіть.

Проте, Тарас і тут знайшов можливість роздобути досить цікаве інтерв'ю. Він розбалакався із старeньким американцем-доглядачем, до якого ніхто не товпився за автографами.

— Чи завжди так багато людей?

— О так, артисти дуже популярні, ніби з іншої плянети. Спочатку до них нікого не пускали, і тому люди присилали квіти й дарунки. Одного разу хтось мені передав пакунок, я й відніс артистам. Що ж

ви думаєте — на наважувались відкрити, думали, що бомба.

— Що ж там було?

— Нічого страшного. Дохлого кота хтось прислав, та й тільки.

— Ну й що ж робили?

— Та нічого, викинули кота на смітник, а потім дозволили впускати публіку.

(Продовження буде)

••••••••••••••••••

Степан Куропась

УКРАЇНСЬКІ ГЕНЕРАЛИ НА ВІДВІДИНАХ В АМЕРИЦІ

По нашій програній визвольній боротьбі, коли ОУН на рідних землях правильно чи неправильно пішла в маси, приїздили до Америки різні наші політичні діячі для зв'язку батьківщини з американською Україною. Бувало так, що ще не від'їхав один, а вже приїздив другий, і виглядало, що Львів мав добрий поділ годин на Америку, бо все тут хтось з того Львова перебував. Безперечно, що такий зв'язок матірного пня з американськими українцями додатньо впливав на народні збірки, маніфестації, народню свідомість і т. д. Рідний край висилав до Америки людей такту, зрівноважених і таких, що вміли зеднувати собі американських українців для тих цілей, для яких вони приїздили. Лише раз в історії американської України чинно зневажено представника краю, а саме посла Гривнака в Пасейку. Звичайно висланці краю рахувалися з думками й чинами українських людей й організацій в Америці і не нападали на них під час своїх виступів. А жалюгідні виступи посла Гривнака по наших громадах, де він на вічах обиджував почування людей, що помагали старому краєві, не подобалися нікому. Не подобався теж людям виступ проти нього в Пасейку, бо фізичної сили не треба було вживати тоді, коли публічна опінія була проти нього і його виступів. Але це було рівночасно пересторогою для других, щоб на їхали до Америки зводити своїх порахунків зі своїми політичними противниками.

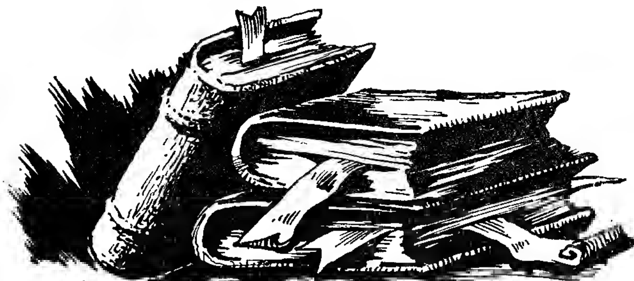
До Америки приїздили звичайно люди цивільні, діячі українських установ. З бігом часу, коли ОУН на рідних землях пішла в маси, почали приїдити до Америки і діячі цієї організації. Від Коновальця в 1929. р. до Ольжича 10 літ пізніше — приїздили до Америки люди для праці, контакту й грошевих збірок. Теж люди цивільні, бо хоч вони при війську й були і рангу військову мали, то не були вони чинними військовиками. До Америки приїхали теж українські генерали, а саме: ген. М. Капустянський і ген. В. Курманович. Пригадую, як була схвильована американська Україна вісткою, що до Америки приїде ген. Микола Капустянський. Старі наші емігранти і тих кілька нових людей із т. зв. стрілецької еміграції, що працювали для тодішнього визвольного фронту України, були приємно розчаровані його приїздом. Перший раз побачать наші люди в Америці свого генерала! Не мали ми довгі роки армії, не мали й генералів. Аж тут нараз така почесть: приїде український генерал. На зборах в Чікаго, де обговорювано справу прийняття ген. Капустянського, вийшло питання, чи приїде український генерал в уніформі!? На це питання не міг ніхто відповісти, але постава членів комітету зводилася до того, як може приїхати український генерал в цивілі? Обов'язково він мусить бути в уніформі з усіма відзнаками й відзначеннями. Не могли старі емігранти представити собі генерала інакше, як в уніформі. Ще тієї самої ночі по зборах вислав я телеграму до Центральної Управи, щоб генерал Капустянський не забув, борони, Боже, — уніформи. Якщо не має її з собою, то треба негайно шити її тут, в Америці. На щастя, ген. Капустянський уніформу мав і в ній на вічах з великим успіхом виступав.

Прийняття генерала в Чікаго, якого я був очевидцем, випало дуже імпозантно. На залізничий дві рець виїхала 25-членна делеґація привітати генерала. Окремий відділ організації Молодих Українських Націоналістів в одностроях розставився по обох боках сходів залізничого вагону, що ним приїхав генерал. Хлопців, що стояли на струнко, поздоровив ген. Капустянський словами: «Слава Україні!». «Українському генералові слава!» відповіли, як на команду, хлопці. Опісля звинули стійку і при звуках поліційних сирен, як почесної сторожі міста Чікаго, відпровадили гостя на його квартиру. Яке

ж було замішання на квартирі генерала, коли показалось, що нема валізи з генеральською уніформою. Були різні думки і припущення. Саботаж! Праця російської розвідки! — казали одні. Помилка персоналу! — казали другі. Одначе виявилося, що товариш подорожі генерала взяв через помилку валізку, що до нього не належала, а властиво взяли її портерами, що зносили валізки. Увесь відділ молодих хлопців кинувся шукати валіз з уніформою. Віднайшли товариша подорожі, валізку й уніформу. На вічі в школі Шопена виступив генерал Капустянський в уніформі. Оплескам битком набитої салі півтора тисячі людей не було кінця. Народ плакав з радости. Це було 1936-ого року, а два роки пізніше, коли відродилася Карпатська Україна, приїхав до Америки інший, теж славний, **український** генерал — Віктор Курманович.

Є в Нью-Йорку кольосальний гіподром, що поміщує 10 тисяч людей. Ніхто з українців, жадна організація, ані передтим, ані потім не відважувалася наймати гіподром на українську маніфестацію. Відважилася на цей виступ в гіподромі Організація Державного Відродження України з приводу приїзду до Америки ген. Курмановича. Приїхав він разом з Олегом Кандибою-Ольжичем і Яр. Барановським. Гіподром був битком заповнений. Сила не лише генеральської уніформи, але й сила відроджуючоїся державности України, що виявила себе на Карпатській Україні, довершила цього. Шкода лише, що славний вождь історичної чортківської офензиви не об'їхав Америки вздовж і впоперек. Нема вже давно його між живими, але важливі справи Карпатської України, до якої в тому часі були звернені очі всіх українців, не дозволили американським українцям вітати й його по всіх громадах так, як вітали вони першого з них — ген. М. Капустянського.

••••••••••••••••••

В царстві книг

Іван Багряний

БУЙНИЙ ВІТЕР

РОМАН. КНИГА І-ша «МАРУСЯ БОГУСЛАВКА»

«Українські Вісті» з Нового Ульму подали в числі 35 від 8. травня ц. р. репортаж якогось «Журналіста» про літературний «суд» над новим романом І. Багряного «Маруся Богуславка», що відбувся в Мюнхені 25. квітня ц. р. З уваги на те, що цей репортаж надруковано в пресовім органі самого автора роману, можемо думати, що І. Багряний авторизує той репортаж, а це значить, що висловлені в ньому думки й твердження можна приймати за міродатні. На початку свого слова п. «Журналіст» каже: «Вже той факт, що на вечір прибуло багато людей, що на ньому розгорілася така цікава дискусія, свідчить, що І. Багряний створив видатну книжку, видатну не лише на еміграції, а і в усій українській літературі (та напевно і слов'янській останніх років).» А наприкінці додає; «Роман — Маруся Богуславка — як виходить із виступів, знайшов найкращий відгук у читача. Від себе скажемо, що твір варто було б будь-якою ціною перекласти і видати хоча б англійською мовою, настільки він із усіх поглядів важливий і цінний».

Сам автор висловився на тому вечорі так: «Я поставив перед собою завдання, працюючи над «Буйним Вітром», написати героїчну і трагічну епопею про нашу молодь в часи війни». А свій виступ він закінчив словами: «Головна проблема для мене — людина, людина, яку сотворив Бог».

У «Нових Днях» (ч. 100, травень 58 р.) В. Сварог пише: «Кожен твір І. Багряного — подія в літературному житті нашої еміґрації... Кожен твір Багряного вносить в нашу літературу нову тему, дуже часто нову ідею, нові інтонації, нових героїв, а насамперед нову наснагу духової сили й незламної відважної віри в свій народ.

Цими якостями, — які належать до властивої літератури великого формату, — твори Багряного... різко виділяються на загальному тлі нашого письменства, яке ... ще не спромоглося вийти поза межі провінціялізму».

Ці авторитетні голоси спонукують кожного, хто цікавиться нашою літературою та її здобутками, самому прочитати новий твір Багряного «Марусю Богуславку», щоб на власні очі переконатися в правді вище сказаного, а разом із тим набратися радости й оптимізму, втраченого від читання творів, що «не спромоглися вийти поза межі провінціялізму». При цьому кожен із нас тішиться думкою, що автор, проживаючи у вільнім світі і маючи повну можливість писати після свого переконання і сумління, подасть нам правдивий образ нашої молоді

та її життя в часи війни. Це нас особливо цікавить, бо «на вас, завзятці-юнаки, борці за долю України, кладу найкращії думки, свої сподіванки єдині». Найбільше цікавить нас молодь, а з тих писань, що продукують на Україні соц-реалісти, ми не можемо добитися правди, бо там її нема навіть «між рядками». Знаючи І. Багряного, як романтика, себто мрійника й фантазера, що має великий нахил малювати людей і побут такими, якими їх хоче мати чи якими їх хоче показати, щоб допасувати до своїх концепцій, ми приступили і до читання «Марусі Богуславки» з певною резервою...

Шкода, що ще не появилися дальші частини наміченої трилогії «Буйний Вітер». На підставі першої частини не можна робити остаточних присудів. Виведені автором постаті ще не сказали свого останнього слова й не вчинили того, що їм автор назначив у своїм пляні. Можливо теж, що друга частина буде трактувати про інші проблеми і малюватиме інших людей, так само й третя. Ми не знаємо. Тому наші враження можуть показатися неповними й не зовсім оправданими. Тим не менше поділимось ними з нашими читачами. Завсіди матимемо час зробити відповідні корективи, якщо буде потреба.

Хоч автор сказав на літературнім вечорі, що він мав за завдання написати епопею про нашу молодь в часи війни, проте щойно на останній сторінці «Марусі Богуславки» читач довідується, що всі події, описані в цьому відділі трилогії, відбулися напередодні війни, на початку літа 1941-го року. Бо аж на самому кінці він, здивований і приголомшений, читає:

«На другий день у неділю (по виставі «Марусі Богуславки» в міському театрі, прим. наша) раптом із усіх гучномовців грянуло:

— В і й н а!

Немов грім із ясного неба:

— В і й н а!

Доти на просторі 422 сторінок не було найменшого натяку на якусь війну, дармащо вже більш, як півтора року, Гітлер бушував по цілій Европі, підкорив під свої ноги майже всю Европу, а в союзі з Москвою розгромив Польщу; дармащо військо СССР зайняло Волинь, Холмщину, Галичину і наші люди з Наддніпрянщини в більшій чи меншій кількості попали до Галичини, а звідти на Наддніпрянщину, а ще без міри більше з них запаковано на Сибір. Це були часи свіжих ран на Західніх українських землях, часи брутальної розправи Москви з населенням тих земель; часи, коли вже цілком виразно відбувалася «холодна війна» між Москвою і Берліном і коли большевицька преса щодня про це писала, а населення жило великими надіями на визволення зпід большевизму з допомогою Гітлера. Про все це в романі І. Багряного ані слова, ніже тії титли! Одного цього факту досить, щоб переконатися, що цей роман не що інше, як якась фантазія. Не можна ж повірити, щоб населення цілого міста, від начальника НКВД москаля Сазонова, редактора «Червоного Комунара» Страменка, секретаря обкому комсомолу Гука починаючи й на артистах «республіканського» театру, всуспіль ворожих режимові, кінчаючи, щоб усі ці люди, а разом із ними всі громадяни міста нічого не знали про те, про що ми вище сказали. «Червоний Комунар» не писав про це? І начальство не вважало за потрібне на паредодні грізних подій відповідно підготовляти населення?

Автор казав, що «головна проблема для мене — людина, людина, яку сотворив Бог», але шукав не за нею, а за людиною, що її сам сотворив своєю романтичною фантазією. Автор не ходив по дійсній, справжній землі, де та Богом сотворена людина жила, а витав десь по емпіреях своїх власних вигадок і уроєних світів. І там знайшов ту людину. Проти цього не можемо й не сміємо нічого сказати. Кожна людина, а в тому числі і кожний автор літературних творів, має повне право шукати за тим, що йому найбільше подобається чи відповідає його тенденціям. Багряний має свій суб'єктивний світ і безнастанно доповнює його своїми прибудовами, реалізуючи в них свої солодкі бажання і свою ідеологічну концепцію. Ніхто не може заборонити йому цього. Але він сказав, що мав намір написати епопею. Якщо під цим словом розуміти поему про героїчні вчинки та пригоди за якогось історичного періоду народу, себто брати слово «епопея» так, як його завсіди брано, то діло І. Багряного розійшлося з його наміром. Щонайменше в першій книзі його трилогії. І це тим більше прикро, що ми хотіли б нарешті побачити підсовєтських людей такими, якими вони в дійсності є: і героїв, що безумовно там є і діють, може в значно більшій мірі, ніж ми собі тут уявляємо, і не героїв, і «равликів», і потурнаків, і жорстоких яничарів, і німих рабів.

Безсумнівний поклонник таланту І. Багряного Вадим Сварог пише: «Усі персонажі твору «завдані» наперед і на протязі книги майже не зазнають істотних психологічних еволюцій. Щоправда, автор дещо говорить... про їх минуле, але тільки про його зовнішню сторону, не показуючи «духової біографії» своїх героїв, не розкриваючи процесів росту їх свідомости». Ми зауважили трохи більше. Головний герой роману артистка Ата поводиться на совєтській Україні так, наче б вона була десь у вільнім світі, по цей бік залізної заслони. Вона сміливо говорить про те, що думає про тамошній режим, їй у найвищій мірі осоружний. У цьому виявляється її героїзм, безумовно великий і похвальний, що заслуговує на найбільше признання і вдячність із нашого боку. Але ми ніяк не можемо повірити, щоб така її поведінка могла тривати більше, як 24 години часу. Ми охоче віримо в героїзм наших лю-

дей по тамтому боці залізної заслони, ми їм віримо більше, ніж собі, бо ми втікли звідти, а вони там залишились і багато боролись. Але не віримо, що Павло Гук, вислухавши Ату і побачивши перед собою запеклого ворога влади, залишив «діло без последствія» і не дав знати про неї куди слід. Павло Гук довірена особа влади, що доручила йому не будь-що, а вихову молоді. Це ж секретар облкому комсомолу. На цю посаду будь-кого Москва не садить. Мусить бути дуже випробована людина і дуже заслужена в історії кривавої діяльности комуністичної партії, щоб дістатися на такий пост. Навіть поминаючи ідеологічні переконання, партійну віру Гука, мусимо сказати, що він напевно не був такий безстращний, щоб слухати контрреволюційні речі і не реагувати на них так, як звичайно реагують правовірні виконавці московської волі. Ці ж люди бояться своєї тіні, бо дуже добре знають, що там стіни говорять, що там не можна нікому вірити, навіть прекрасній Аті. Але Ата від початку роману до кінця його була з Гуком безпечна й смілива, й нічого їй не сталося. Можливо, що автор береже її для чогось дальшого.

Розглядаючи роман під кутом правдоподібности, що становить конечну властивість кожної, навіть найгероїчнішої епопеї, можемо сказати, що й інші типи не викликають у нас віри в їх можливість. Наприклад, негативно змальований начальник НКВД Сазонов. Кожний читач, навіть той, що покинув рідну землю 1920-го року, досить добре знає, що московські емісари на Україні не пускаються в якісь розмови з підлеглими їм людьми, а тільки наказують або вбивають їх. Характер москаля на Україні, присланого туди чинити «цареву волю», в своїй суті не змінився від самих часів Олексія Михайловича. Еволюція якась настала хіба в тім напрямі, що під час Леніна й Сталіна той характер набрав більшої жорстокости й брутальности. Тому дивно бачити, що на чолі найважнішої під совєтами установи — НКВД — стоїть якесь патякало, блягускало, що дозволяє собі провадити напів жартівливі, напів дурні чи косноязичні розмови з іншими. А ще дивніше, що високе большевицьке начальство, випивши на маївці, затягнуло пісню:

«Ревуть, стогнуть гори-хвилі
В синесенькім морі,
Плачуть, тужать козаченьки
В турецькій неволі»...

або навіть пісню:

«А вже років двісті, як козак в неволі!
... Гей, у неволі, у ярмі, —
Під московським калавуром,
У тюрмі!»

Правда, вони співали не «під московським» калавуром, а «під турецьким». але не можна вірити, щоб вони були такі наївні й не знали, що вони співають, і так безмежно сміливо репродукували привселюдно українську націоналістичну пісню. Тяжко зрозуміти, для чого авторові придалася така кричуща неправда. Чи може це такий гумор, така сатира? Гоголівські елементи, як доповів «Журналіст» у своїм репортажі?

А втім, можна мати інший погляд на те, якою повинна чи може бути епопея. Ми це охоче припускаємо і не маємо жадних претензій, коли хто такі інші погляди має. Ми говоримо лишень про те, до чого самі звикли, а до чого н е звикли. На нашу думку, роман, як чисто епічний твір, навіть коли він і фантастичний, повинен уникати лірики чи ліричної поезії, що має характер роздумування, міркування, філософування, одно слово всього того, що називається медитацією. А цього матеріялу в романі «Маруся Богуславка» занадто багато. Читач набуває враження, що автор хоче показатися не тільки звичайним дієписцем, але й глибоким мислителем, або щонайменше есеїстом, забуваючи, що ці речі, в суті своїй не погані, не повинні мати місця в романі, а де інде. Можна їх допускати і в романі, але не від себе самого, тільки від дієвих осіб чи якоюсь іншою дорогою. Добрий майстер завсіди може знайти на це відповідний спосіб, і очевидячки І. Багряний, якби тільки трохи над цим замислився, зміг би був якось свої медитації перепровадити непомітно й елегантно.

Ще про одну річ треба конче згадати. Багряний любить заглядати до історії мистецтва і літератури і раз-у-раз у своїх творах згадувати про видатних діячів у цих галузях та їх досягнення. На першому місці тут стоїть Леонардо да-Вінчі і його Джіоконда, а потім інші славні мистці й письменники. Думаємо, що такі екскурсії, роблені нібито мимохідь і мимохіть, не прислужуються до збільшення поваги й вартости літературного твору і зовсім не свідчать про якусь особливу начитаність автора, якщо йому про це йдеться. Мати на столі ту чи цю історію або енциклопедію — добра й потрібна річ для самоосвіти й контролі, а не для того, щоб поучувати читача. Здається, І. Багряний занадто оглядається на наших неоклясиків та їх епігонів, що зробили такі екскурсії в історію літератури крає-угольним каменем своєї творчости. Було б добре, якби він усамостійнився і творив цілком по-своєму. Цього йому від щирого серця бажаємо.

Про позитиви роману «Маруся Богуславка» написали вже інші рецензенти, і ми не будемо їх повторювати. Скажемо тільки, що найбільшим позитивом того роману і самого автора є те, чого, здається, ніхто ще не зауважив. Маємо на увазі ідею твору: подати глядачам на кону театральнім московську неволю в алегоричнім образі, в образі неволі самої Марусі Богуславки та її земляків — українських козаків. І тому останній відділ роману читається з великим інтересом і викликає в читача сльози.

Ф. Дунайгородський

З життя в ОДВУ

В. Різник

ОСЕЛЯ ІМ. О. ОЛЬЖИЧА ВІДЧИНЕНА

Був я на оселі два тижні перед літнім сезоном. Праця кипіла тут. Та і в мене, ентузіяста тієї оселі, закрадався сумнів, чи не забагато ми замісили в один час і чи поспіємо з усім. Бо ж бракувало нам не лише часу, але й капіталу. Коли минулої осені, завдяки незначному числу членства Сходу, закуплено оселю, то того року не багато нових ентузіястів доскочило з грішми, хоч кожний, що побував на оселі, відразу її полюбив. І положення вимріяне поблизу мальовничих гір Західнього Поконо, і дороги першої кляси. І заїхати можна залізницею й бусами. Поблизу довкола десяток українських громад у віддалі кількох чи кільканадцяти миль. А сама оселя з численними будинками, джерельною водою, ставками, потічком, лісом, луками, старою палатою мільйонера в чудовому парку, чарує і своїх, і чужих, і прекрасно надається для всіх культурних і розвагових цілей ОДВУ, УЗХ, МУН і Зарева.

Приїхав я знову на оселю пару днів перед святом 4-го липня, що всюди починає літній сезон вакацій. Приємно тут був я розчарований, коли стрінув старого знайомого й нашого основоположника в Клівленді п. Івана Поповича, що приїхав подивитися на оселю, але, побачивши, що нам брак робочих сил, два тижні тут тяжко працював, щоб помогти нам, і в додатку від себе й донечки Марусі зложив 1.000 дол. От кільканадцять таких нових ентузіястів із Заходу потрібно нам, ми могли б без проволоки здійснити наші мрії. Очевидно, не треба й згадувати, що п. Попович полюбив ту оселю так, як і ми, та бачив усі ті великі можливості, що на ній можна зробити.

Тяжко працювало тут коло десятки наших членів із Алентавну й Філядельфії під керівництвом Андрія Шекерика, й завдяки їм усім пророблено головну й основну праці й уможливлено в час відкрити оселю та дитячий табір УЗХ. Між робітниками, нашими членами, різні фахівці: покривачі дахів, столярі, пльомбери, електричні механіки, мулярі, малярі, фармери, не згадуючи вже про різного роду інженерів, будівничих, мірників і т. д. Організаційний колектив спільними силами своїх членів може перевертати гори.

Хоч управа оселі ніде не оголошувала її відкриття, лише появилося маленьке оголошення про дитячий табір УЗХ, то в час свята 4-го липня зароїлося тут від авт. Родичі привозять діточок до табору. Приїжджають і цікаві, що ще не мали нагоди бачити оселі. Приїжджають і члени, щоб у останній хвилині помогти. І в останніх кількох днях таки багато дечого зроблено.

Дитячий табір УЗХ відкрито на час у дні 5-го липня. Тому, що місяць липень призначено на хлоп'ячий табір, то для нього приділено недавній курних, а тепер, мотелевого стилю вповні випосажений 9-ти кімнатний табір, що може помістити поверх 40 дітей. Командантка табору п. д-р Стефанія Березницька з Філядельфії, знана лікарка в краю. Менший дівочий табір приміщено в будинку, де мешкали робітники колишнього власника. В першому тижні в таборах 34-ро дітей, що поділені на малі гуртки під сталою опікою братчиків і сестричок, у більшості членів МУН. Оплата від дитини 17 дол. тижнево. Оплата дуже скромна, не розрахована на жодний прибуток, лише щоб уможливити всім українським дітям перевести літо на лоні природи в українському оточенні.

Палата відкрита була також на час для гостей. Всі кімнати були перемальовані чи перепаперовані, направлені водопроводи. Правда, немає тут ще люксусу, бо на це не мали ми засобів, тому спальні не є люксосово й комплетно випосажені, а вітальні кімнати покищо без модерних соф і крісел. Але всі спальні мають гарні й вигідні ліжка, зелень, повітря, джерельна вода і вся природа надолужують тимчасові браки. Кухня під зарядом пані Зулякової, Стадницької й Швабюкової направду заслуговує на признання. Страви смачні й здорові. Тут їсться у чудових їдальнях, прикрашених старим деревом і коминками, й через великі вікна заглядають маестатичні листкові й шпилькові дерева, через які продирається тут і там соняшне проміння.

Управа оселі ввела і новість. Винаймає кімнати без прохарчування. Для таких родин відряджено осібно кухню з холодільником і їдальнею. Маєте нагоду їсти те, що Ви любите й дешевше Вас коштує. Ціна кімнати від 20-45 дол. тижнево для трьох осіб, їдження 25 дол. тижнево від дорослої людини. Переночувати в спільних кімнатах від 2-3 дол. за ніч від особи.

Недалеко палатки вже викінчено танцювальну залю й вже відбуто одну таку забаву, де всі гарно бавилися в просторій і веселій залі. Ззаду тієї залі буде приміщений клюб. Він уже на викінченні, а управа оселі якраз у процесі одержання дозволу продавати гарячі напитки.

Для дітвори отворений басейн коло палатки. Вже на викінченні басейн біля табору, розміром 47 через 80 футів, що наповнятиметься водою із сусіднього збірника джерельної води. Чотири-акрове озеро викінчує контрактор. Воно вживатиметься для лодкування, ловлі риби й плавання. Тепер можна користатися до купання й штучним озером, що недалеко оселі, в якому купається молодь з Лігайтону.

Дуже великий натиск управа оселі кладе на зорганізування кольонії літників. Продається акрові площі по 500 дол. і кожний власник буде міг користати з клюбу, басейну, ставів, озера й всіх вигід оселі, в додатку буде мати свій власний дах над головою, свій город, садок, пасіку, чи що хто любить робити в вільний від праці час.

Оселя відчинена для членства й гостей. Тому запрошуємо всіх заїхати, подивитися, перевести приємно свої вакації, дати своїх дітей до табору та допомогти нам закупном парцелі, коли Ви в тому зацікавлені. Доїзд із Нью Йорку й Філядельфії залізницею й босами. Прекрасні автостради біжать попри оселю. Оселя положена по лівій стороні гайвею 209, 45 і 29 на полудневий захід, то зараз за останніми хатами Лігайтону скрутити на ліво, де напис, що показує дорогу на Сомит Гил, там і тепер наша таблидя жовтого кольору із синім написом. Звідти яка миля до оселі. Коли заблукаєте, питайте за колишньою фармою Баєра, чи й Українською Кольонією, бо й нас уже дещо знають, бо була й гарна стання про оселю із знимкою в недільному числі «Сондей Кол Кронікал» із 13-го липня ц. р., у великій газеті, що виходить у Аллентавні, Па.

••••••••••••••••••

ПЕРЕД З'ЇЗДОМ О.Д.В.У. І БРАТНІХ ОРГАНІЗАЦІЙ

З'їзд — це не абияка подія в житті кожної організації. До нього членство підготовляється наперед, про нього передтим пишеться в пресі та дискутується перед ним засадничі і назрілі справи.

У нас, на жаль, чомусь не так. З'їзд, чи, як тут називають, Конвенція ОДВУ, трактується як щось конечне, чого оминути не можна, як щось формальне, щоб заспокоїти котрийсь там параграф статуту, і, врешті, на самому кінці, як щось, що мусить стати фактом котрогось там дня. При цьому, зокрема в останньому сенсі, кладеться наголос на зовнішню ефектовність: приїжджайте масово, щоб бачили посторонні, яка ми, мовляв, сила; підбирається якесь там -річчя, що має стати центром імпрези; дбається про відповідні розваги, щоб, мовляв, заохотити приїздити і на майбутнє, а при цьому і якийсь цент перепаде і т. д.

Найменше натомість робиться під оглядом розв'язання проблем, з якими зустрілася Організація протягом року, і органічних справ, які часто напрошуються до полагодження. А звідси і два дуже важливі недоліки кожної Конвенції ОДВУ:

1. Психологічне наставлення членства до Конвенції і

2. Неділовість самих нарад Конвенції.

У першому характеристичним моментом є: шкода витрачати гроші, люди ж бо за рік не змінилися. Іншим разом поїду «побалакати» тощо. Ніхто, чи майже ніхто, не відчуває потреби бути на Конвенцію і там не «побалакати», а «битися» за якусь справу, домагатися чогось, ставити щось. Може тому, що сам він не живе нашими справами, може не живе його осередок, не кипить в ньому життя, але може й тому, що ніхто перед Конвенцією не дозеде до його уваги справ, що їх видвигає життя, справ, що їх слід поставити і вирішити саме на Конвенції. Хтось повинен це робити і змусити осередок чи члена подумати ще перед Конвенцією про ту чи іншу проблему. Хтось повинен прямо запалювати, хоч перед з'їздом, іскорку життя і активного зацікавлення в осередках і серед членів до засадничих справ і поодиноких проблем. Тоді той член не жалуватиме грошей на приїзд, бо буде їхати за «щось битися», «щось ставити., а не «балакати» і дивитися на обличчя своїх знайомих, які й справді за рік не дуже то змінюються.

У другому, характеристичним моментом є: БРАК ЧАСУ. Ніколи, принаймні за моєї пам'яти не було

так на Конвенції, що справи — найчастіше важливі — були вирішені до кінця. Немає часу, друже. Вже чергового дня нарад голова Конвенції кладе годинник на стіл. Скорочує красноречивість до 2-3-ох хвилин, але балаканина продовжується зачарованим колом. Творяться комісії, підкомісії, перекидається туди справи, та це нічого не помагає, бо ж балаканина в цьому випадку відсуває прочитання і дискусію над працями комісій на якісь там скромні хвилини, сама ж забирає години.

Думаєте, що це брак організації чи може велика говірливість українців? Ні! Організатори розробили плян дуже докладно, вчисляючи туди і нашу говірливість. І часу за цим пляном було аж забагато.

Це просто брак належної підготовки Конвенції в площині дискусії засадничих справ і проблем, які поставили б перед кожним дуже означено і ясно два питання: ЩО? і ЯК? З цього випливала б і відповідна ПОСТАВА присутніх до самої Конвенції. Приїхав не «побалакати», побачити знайомих, для розваги, а на те, щоб ТОЧНО сісти на крісло в залі нарад і активно ставити ці питання та відповідати на них. Приїхав не на те, щоб механічно підносити руку, як сусід штовхне ліктем; не на те, щоб, невинно усміхаючись, виправдувати своє котресь там з черги запізнення на наради. Врешті і не на те, щоб красноречево критикувати, але ще красноречевіше критиковане ставити позитивно.

Конвенції — це дуже життєва потреба організації, якщо організації є у вирі життя і мають гаряче бажання дальше тут залишитися і це життя формувати, унапрямнювати і творити. До таких належить і мусить належати ОДВУ, а тоді конвенції її — це не заспокоєння мертвої букви параграфу, не форум «балакунства», не зовнішня бомбастика, а діловість, діловість і ще раз діловість, на яку і тільки на яку мусить бути час.

М. Панасюк

••••••••••••••••••

Сергій Сущик

ПРОФЕСОР ЮРІЙ БОЙКО В ЧІКАҐО-ПІВДЕНЬ

Українська громада південної частини міста Чікаґо мала нагоду почути дня 7-го червня ц. р. дуже цікаву і цінну доповідь: «Національні Зудари в СССР і Перспективи Нашого Визволення». Виголосив її Голова Незалежної Асоціяції Совєтознавців і Член Проводу Українських Націоналістів, проф. Юрій Бойко.

Він прибув з Европи, щоб здобути серед українського загалу в ЗДА належну моральну і матеріяльну підтримку та щоб зорганізувати в науковому світі цієї країни співробітників для очолюваної ним асоціяції.

Зустріч шановного Гостя з українським громадянством зорганізував тут 52-ий Відділ ОДВУ ім. М. Міхновського. Відбулася вона в авдиторії місцевої Української Православної Церкви. Привітав проф. Бойка голова управи Відділу п. Йосип Несевич і представив його зібраним як великого українського науковця і щирого патріота.

Керуючись численними даними, особливо з джерел советських пресових видань і радіо, проф. Ю. Бойко в словах згаданої доповіді висвітлив правдивий образ сучасних прагнень і процесів до національної волі поневолених Москвою народів. Маючи власне переконання з довгих років колишнього життя в жахливій советській системі, де був свідком нечуваних злочинів, доконаних московським большевизмом над Україною, він порівняв усе це з сучасним положенням українського народу на Батьківщині, роблячи висновок, що проблема українського визволення є сьогодні дуже складна. Щоб це осягнути, потрібно буде ще багато колосальних зусиль, праці і боротьби. З черги він висловив свій критицизм відносно тих, які покладають надії на ці «зміни» і «відлиги», що сталися в Україні після смерти Сталіна. Він це схарактеризував як облудну тактику Москви, а справу призначення деяких українських комуністів на командні пости в СССР назвав старим і випробованим маневром московських імперіялістів, які завжди послуговувалися у володінні над Україною яничарами, щоб тим дурити українців, що, мовляв, «ми все равни, бо ваші с нашімі».

Ось, так в загальному про доповідь.

В дискусії і запитах брали слово: о. О. Кулик, проф. Ю. Степовий, М. Цвян, С. і Г. Паньків, Г. Дронь і С. Сущик. Усім їм дав проф. Бойко належні відповіді і пояснення. Інформував він також про цілі і завдання незалежної Асоціяції Совєтознавців. Свою солідарність з цією установою довели присутні пожертвами на її потреби, які принесли 51 дол. Ще довго поза північ, під час прийняття в гостинному домі довголітніх і заслужених членів 52-го Відділу ОДВУ Скоципців, велися з проф. Бойком цікаві розмови. На другий день, відвідавши коротко Богослуження в українській православній церкві, шановний Гість від'їхав у дальшу дорогу.

Певним є, що доповідь проф. Бойка дала слухачам належну науку. Невідрадним було те, що на доповідь прийшло мале число зацікавлених. Сумне це явище, але правдиве. Замість того, щоб слухати факти про Україну, певна частина української спільноти на еміґрації піддається фальшивій гіпнозі певного роду гіп-гоп патріотів і починає вірити в «спасенність» їхньої «боротьби» з московськими большевиками, яка насправді не є нічим іншим, як лише війною Дон-Кіхота з вітряками. Найвищий час, щоб опам'ятатися і робити так, як наказує дійсність, а не видумане уроєння.

52-ий Відділ ОДВУ є гордий з відвідин проф. Ю. Бойка і бажає йому та його співробітникам усього добра і найкращих успіхів.

....

СВІТЛА І ТІНІ О. Д. В. У.

Дати докладний образ постання, розвитку та частинного занепаду ОДВУ не збираємося. До цієї праці треба багато вільного часу та студій, щоб відшукати писану історію українських націоналістів ЗДПА та описати всю усну словесність того життя по наших громадах.

Ми звичайно заявляємо все бундючно, що це праця історика, майбутнього історика, який це все підшукає, спише й оформить та історія його устами на цю тему скаже своє слово. Та час іде, а історика не видно! А, вкінці, хоч би навіть він і знайшовся колись в Америці, то треба йому облегшити працю, треба йому щось на письмі залишити, щоб він мав на чім базувати свої студії і твердження, щоб та історія могла сказати своє останнє непофальшоване слово. Як в кожній організації, від родини почавши, є добрі і злі сторони її життя. Є вони чи були й проминули в ОДВУ. Провід родини, батьки, як і провід організації, несуть все відповідальність за дії клітин, що їх вони очолюють.

Тому, щоб історія могла правильно про будь-яку дію сказати своє останнє слово, треба матеріялів безсумнівної вартости. Треба знімок, газетних звідомлень, треба оригінальних листів про всі речі, зв'язані з тією дією.

З дією ОДВУ, що повних 10 літ була динамічним підйомом американських українців, що 5 літ переходила воєнну крізу, а дальших 10 літ переводить консолідацію своїх сил і сил несплямленого українського націоналізму, теж не інакше.

Тому цією дорогою просимо надсилати до нашої редакції матеріяли цього 25 річного періоду ОДВУ. Треба ті всі матеріяли увіковічнити в «Самостійній Україні». Шкода, щоб вони мандрували колись на смітник. Присилайте їх до нас і не відкладайте на завтра історії свого власного життя.

Степан Куропась.

....

ВІД Ц. У. ОДВУ

ПРИМІРНІ ВІДДІЛИ ОДВУ

Передових відділів ОДВУ, що начас виконують доручення ЦУ ОДВУ, немає багато. Не йдеться про виконування лише самих доручень, бо найважливішою річчю в житті організації є плачення вкладок. Не йдеться тут про тих кілька долярів, а про це, що плаченням вкладок начас людина чи організація здає собі справу зі своєї станової чи організаційної приналежности. Коли цього нема, організація нидіє і члени не знають, чи належать вони до організації, чи ні. В додатку, члени, що не платять вкладок, шкодять організації ще й тим, що їм оганізація посилає повідомлення, газету і т. п., платить пошту, а вони мовчать. В союзах таких членів суспендується! В ОДВУ толерується нераз роками! Це нездоровий об'яв і його треба ліквідувати, треба знати, хто помагає, а хто шкодить організації! До примірних членів ОДВУ, на підставі виказу ЦУ ОДВУ з липня 1958 р., належать відділи: 9-тий з Сиракюз, 32-ий з Ст. Пол, Мінн. і 52-ий з Чікаґо-Південь. До другої групи, що вирівняла всі залеглості до кінця 1957 року, належать відділи: 2-ий в Чікаго, 20-ий в Рочестер, 23-ий в Алентавн, 24-ий в Дітройт і 38-ий в Гемштед. Третя група залягає за 1957 і 58 і до неї належать відділи: 3, 4, 7, 10, 25, 26, 30, 31, 34, 70.

До четвертої групи, що є на сірому кінці, бо не вив'язалася зі своїх зобов'язань за роки 1956, 1957 і 1958 р., належать; славні колись відділи 8-ий з Клівленду і 12-ий з Філядельфії.

ОСЕЛЯ ім. О. ОЛЬЖИЧА

Зближається літній сезон, коли почнуть з'їжджатися діти до літнього табору УЗХ та до вишкільного МУН, а старші на відпочинок. Ще багато праці треба вложити, щоб приготовити оселю для дітвори й гостей. Кількох членів ОДВУ із Філядельфії й Аллентавну звільнилися зо своєї праці й посвячують свій час якраз для потрібного ремонту будинків на оселі. Одні направляють водні сполучення, другі покривають дахівкою ті будинки, що цього потребують, треті папірують кімнати, приготовляють приміщення для дітвори й виховників, будують басейн, четверті викінчують клюб і більшу танцювальну залю. В додатку контрактор будує греблю й вирівнює «булдозером» місце під будучий став-озеро. Найтяжчою перашкодою до належного й скорого викінчення оселі є брак відповідних грошей, а їх потрібно багато. Тут і фінансові здібності нашого бизнесмена з Філядельфії, а екзекутивного директора управи оселі, друга Т. Бак-Бойчука переходять огневу пробу. Та вже є всі познаки, що він собі раду дасть. Але, на правду, не зашкодило б, коли б не лише одиниці, але цілий загал ОДВУ і БО почувався до обов'язку прийти з допомогою управі й Центральній Управі ОДВУ. Най кращою допомогою є купно акрової парцелі за 500 дол, і ті, що заінтересовані, хай спішаться, бо, згідно з ухвалою, продається лише певну кількість таких парцель піонерам, а незабаром продаватимуться лише парцелі півакрові по 350 до 450 дол. кожна. Ті, що з різних причин не заінтересовані набуттям парцелі, хай складають відповідні більші датки на сплачення довгу й на устаткування оселі. Не треба, очевидно, підчеркувати, що оселя це таки поважний наш набуток, а літні дитячі табори — це кузня дитячих душ, яка забезпечить українській спільноті дальше існування й дальшу активність у користь визвольних змагань України.

Поїздка проф. Ю. Бойка.

Голова Незалежної Асоціяції й член Проводу Українських Націоналістів закінчує своє відчитове турне по більших місцевостях ЗДА і Канади. Ціллю його приїзду було придбати нових співпрацівників для Асоціяції на нашому терені, поінформувати американських українців про працю й завдання Асоціяції та добути відповідні фонди на пляновану будучу поширену працю Асоціяції. Хоч публікації Асоціяції дотепер не надто об'емисті й чисельні через брак фондів, але вони поширюються серед впливового чужинного світу й з ними числяться. Головним завданням Асоціяції є інформувати чужинний світ про Україну й проблеми Сходу українськими знавцями, а не, як було досі, що його інформували лише наші вороги в нашу некорисеть.

Обов'язком нашого членства є піддержати морально, а ще важливіше фінансово, Асоціяцію в реалізуванні її плянів. Хто ще не мав змоги допомогти тій інституції, хай це зробить негайно, висилаючи свій даток через ЦУ ОДВУ.

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА

В дні 3. червня 1958 року помер від розриву серця на 63-ому році свойого життя многогранного й жертвенного — повний надій і плянів сл. п.

ДАНИЛО ШАЛАПАЙ

член піонер 4-го Відділу Організації Державного Відродження України (ОДВУ) ім. Юлія на Головінського в Гемтремк, Мишиген, ЗДА та член активіст, добродій, жертводавець, опікун, фундатор численних українських церковних і світських організацій Метрополії Дітройту та культурних і видавничих акцій, член УККА, член УВФ, щирий приятель української молоді, сиріт, перший парохіянин - жертводавець Української Католицької Церкви НЗПДМ в Гемтремк і Манастиря Преподобних Сестер ЧСВВ там же.

Покійний народився дня дня 16. вересня 1895 р. в селі Людвиківка, пов. Тернопіль в Україні. Молодим хлопцем виїхав в Західну Европу, а згодом в Канаду і ЗДА, де провів найкращі роки своєї праці для української Нації, не загубивши однак питоменностей української духовості, заповітів своїх батьків, хоч їх в молодості покинув. Відчуваючи своє національне походження, не відставав ніколи від української спільноти на чужині, працював серед неї, посилював її осяги, ставши переконаним українським націоналістом. Завершенням його поглядів була його зустріч і захоплення в часі побуту в ЗДА сл. п. полк. Євгена Коновальця, сот. Сеника Грибівського, ген. Курмановича, полк. Романа Сушка, про що нераз сам у зустрічі з членами ОДВУ і приятелями розказував.

В дні 7. червня, по відправі похоронних обрядів при співучасті 3 священиків і здвигу народу, численні представники Обласної Управи ОДВУ Стейту Мишиген, членства ОДВУ і УЗХ, члени УНС, Провидіння, Союзу Українок і численних церковних організацій з тяжким серцем відпровадили сл. п. Данила ШАЛАПАЯ на місце вічного спочинку на кладовищі Мт. Олівет. Нагробне прощальне слово виголосив від усіх п. Євген Зубальський. Прапори ОДВУ віддали невтомному свойому другові останній салют. Квіти й земля закрили домовину. Присутні повільно розходилися з обітами продовжування нашої спільної праці для добра України.

Зе.

ща По 4 дол.: Первесько, Смітюх, по 3 дол. Р. Павліш, Шандровський, М. Фесенко. По 2 дол.: Бориняк, Терлецький, Островський, Толочко, Стук. По 1 дол.: Д. Маковей, Д. Дахнівський. Разом 429 дол.

7-ий Відділ ОДВУ, Нью-Бронсвік, Н. Дж.

Збіркові листи ч. 22 і 23 по 5.00 дол. зложили: І. Попель, С. Богда, Е. Ярмолюк, Б. Котис, — по 3.00 дол: О. Галелюк, Я. Данилюк, М. Попіль, І. Пілат, І. Сідун, — по 2.00 дол: І. Галелюк, М. Ґабер, М. Мельник, К. Наконечний, о. прот. Григорій Папюк, М. Серца, — по 1.00 дол: В. Білинський, І. Боднарук, І. Гнищь, М. Герман, М. Головацький, Н. Гринишин, В. Галай, П. Іліащук, В. Косаренко, Б. Лаптвіст, М. Луцик, І. Микитка, Ю. Тарнавський, І. Теребей. Збірку перевів д-г І. Попіль.

8-мий Відділ ОДВУ. — Клівленд — Огайо.

Збіркові листи ч. 24-28. по 10.00 дол. зложили: др. Б. Андрієвський, М. Дикан, М. Ґалан, Г. Кукіз, др. В. Левицький, др. О. Наклович, др. В. Павлюк, І. Попович, др. Л. Шанковський. по 5.00 дол: Т. Петришин, інж. В. Максимів, мец. О. Малицький, Я. Павлишин, Г. Голубець, др. Д. Фаріон, І. Полянський, С. Митросевич, А. Хомик, дир. В. Кухта, М. М. Лазута, Котович, А. Добромильська, Терентюк, М. Стефаник, О. Труш, І. Гнат, В. Шипка, М. Задерецький, П. Дац, М. Багнюк, інж. С. Сахно, мгр. В. Пік, М. Кавка, проф. М. Шиян, Н. Угера, М. Колодій, мец. І. Білинський, др. М. Грушкевич, др. Михайленко, інж. А. Валюх, Н.Н., Г. Коваль, В. Лах, о.прот. С. Голутяк, проф. М. Дуб, др. М. Комарянський, К. Мельник, проф. Р. Чучкевич, др. М. Лагола, І. Руденський, мгр. Я. Говикович, - по 4.00 дол: М. Капітанець, др. М. Дейчаківський, І. Білинский, В. Камінський, — по 3.00 дол: В. Мураль, мец. Д. Бойко, Я. Кравчук, Н.Н., М. Гірняк, дир. М. Ковалисько, інж. Г. Тершаковець, інж. І. Фур, С. Медицький, І. Колода, Бузько, Мочковський, Магоцький, І. Буріян — по 2.00 дол: П. Головач, інж. Я. Раковский, А. Яцишин, П. Полянський, Б. Ковч, З. Єзерський, дир. М. Бігун, О. Олінкевич, Р. Панчак, **Новік, Д. Басалик, д-р Б. Томків, мгр. Я. Кришталович**, інж. М. Хроновят, І. Пецьо, о. С. Босаківський, Купчак, І. Румінський, С. Зеленюх, П. Данилевич, Коцур, А. Мартин, ред.І. Ставничий, А. Хміль М. Костранич, М. Олексюк, мгр. Я. Городиський, С. Бобечко, Л. Струк, І. Павук — по 1. дол.: І. Римар, др. Я. Сушків, А. Павлишин, М. Сентий, підпис нечиткий, М. Марадаш, В. Василик, С. Тимків, Крижанківський, М. Филипів, проф. Я. Кльований.

9-тий Відділ ОДВУ. — Сиракузи — Н.Й.

Збіркові листи ч. 29-33. по 10.00 дол. зложили: о. дскан В. Середович, Я. Величко, — по 6.00 дол: М. Петришин, — по 5.00 дол: С. Пилипишин, В. Смага, М. Середович, М. Граб, В. Ревюк, І. Камянюк, П. Мацько, П. Кіт, В. Прохна, І. Буц, др. І. Подюк, М. Кузьма, др. О. Ґудзяк, І. Зельський, Л. Склонний, Т. Фраціян, Укр. Народній Дім, Г. Туркевич, —по 3.00 дол: інж. Бачинський, І. Пігуляк, І. Комановський, М. Фаник, В. Прибила, А. Костів, М. Намишняк, Т. Логуш, К. Олександер, М. Мустафінов, О. Шмокалюк, М. Каменюк, П. Гриник, А. Щтурик, Т. Бічук, О. Граб, —по 2.00 дол: В. Сухівський, І. Луцишин, О. Гапій, П. Полікарпенко, А. Яворський, М. Дзедзюх, М. Дзедзюх, І. Горбатий, М. Седорович, І. Миколаєвич, І. Тарнавський, І. Луцак, І. Рись, П. Кривий, С. Рекуляк, О. Маловецький, В. Лебідь, М. Ковбаснюк, В. Гук, Т. Александрович, С. Копровський, Л. Залеський, О. Грипа, М. Проскуренко, В. Флісак, — по 1.00 дол: О. Бунецька, А. Стародубець, Г. Астасов, Т. Крибздак, І. Киянка, М. Яворський, М. Вовк, С. Шпак, В. Панек, М. Шуль, І. Когут, М. Надвірська, М. Малимон, В. Ільчишин, І. Посипайло, Н.Н.

10-тий Відділ ОДВУ — Ню Йорк, Н.Й.

По 10 дол., В. Різник, М. Белендюк, Я. Гаврилко, по 5.00 дол: Б. Войтанівський, К. Ґельнер, М. Ривак, Р. Голембйовський, О. Чупіль.

20-тий Відділ ОДВУ. — Рочестер —Н.Й.

Збіркові листи ч. 55-69 по 25.00 дол. зложили: др. Т. Артемович, по 10.00 дол: Р. Шереліс, С. Пружняк, П., А., і І. Плюта,-по 5.00 дол: др. В. Андрусів, П. Андрушко, Д. Бандура, М. Гриців, П. Гарріс, К. Гунька, Д. Кубарич, С. Лотоцький, А. Самсон, А. Сорохтей, С. Тупісь, В. Турянський, Укр. Амер. Клюб, М. Зарецький, О. Баран, В. Баран, М. Білик, В. Цюга, П. Ззюба, О.Гошовський, І. Грицик, С. Кричук, І. Кірчей, В. Лаба, В. Пакош, П. Шимін, А. Стеців, В. Зелез, — по 4.00 дол: Д. Сіреджук, — по 3.00 дол: І. Касіянчук, М. Лялька, І. Лехновський, В. Микитюк, А. Задорецький, М. Андевс, Р. Білик, І. Куций, Т. Кахникевич, К. Кривоніс, А. Хмеляк, В. Ґусар, В. Гринів, М. Луцишин, М. Легун, Я. Поливка, І. Сорохтей, І. Теребушка, — по 2.00 дол: М. Бараняк, М. Яремчук, В. Каліцінський, М. Лучанко, І. Федунишин, К. Манківський, В. Матійчин, С. Мончук, І. Олексин, І. Олексик, І. Павлик, М. Перчик, І. Сніженко, Д. Слупський, П. Сташків, Р. Вергун, В. Британ, І. Деркач, А. Дмитрів, К. Федоришин, О. Гафткович, І. Гринів, С. Грецеляк, А. Яріш, М. Климків, І. Клодзінський, Ф. Кубарич, Д. Луців, Малинівський, С. Матвійшин, О. Матіїв, І. Мишук, . Онуфрик, Ф. Песко, Петоо-Дік Псьюк, О. Папа, А. Іванів, Санагурський, В. Семанюк, М. Сподарик, І. Сверила, К. Шевчук, В. Турянський, Д. Вирста, — по 1.00 дол: М. Родак, С. Річицька, М. Онуфрик, А. Саілс, Василишин, Василишин, М. Гайден, Ягудкіна, С. Михайло, Ф. Андревс, Микитинський, А. Крупа, В. Плюта, В. Пригода, М. Парута, Л. Білик, О. Бабуляк, І. Жгута, І. Заблоцький. Збірку переводили: І. Лохновський, Микитюк Василь, М. Білик, М. Григорович, С. Дмитро і З. Володимир, які їздили своїми автами і не числили видатків за бензину.

(Дальше буде)